

УДК 070:908](=162.1)(477.83/.86):070.449.8-051]:82(=162.1)''18''(092)

Роман ДЗЮБАН

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8146-1287>

кандидат історичних наук

Львівська національна наукова

бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: romandzyuban1963@gmail.com

ЛЮДВІК ЗЕЛІНСЬКИЙ ТА ЙОГО СПІВПРАЦЯ
З ІЛЮСТРАТОРАМИ ЧАСОПИСУ «LWOWIANIN»
(1835–1842 рр.)

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-11](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-11)

Постійне зростання інтересу як дослідників, так і широкої громадськості до вивчення становлення т. зв. місцевої (локальної, вузькорегіональної) преси, у нашому випадку – преси Галичини першої половини XIX ст., а також до ролі літографів у цьому процесі робило дослідження актуальним і спонукало нас до вивчення цього початкового етапу її становлення. Метою статті і нашим завданням було окреслити коло митців – співробітників першого в Галичині польсько-комовного краєзнавчого журналу «Lwowianin», залучених видавцем до співпраці у 1835–1842 рр., а також крізь призму біографічних відомостей про видавця часопису Людвіка Зелінського показати їхню творчу активність. Встановлено, що в колі митців, які у різний час працювали над оздобленням часопису, треба відзначити Йозефа Свободу, який ілюстрував «Lwowianina» в останній рік його виходу. Хоча найбільшу кількість ілюстрацій для часопису виконав художник-самоук Алойзій Томашевський, але митцем найвищого рівня був Карл Ауер, який вже у 1836 р. працював для видання. Найімовірніше, саме Людвік Зелінський, а не Петро Піллер, став першим працедавцем для К. Ауера, запросивши його до Львова.

Ключові слова: літограф, літографія, дереворит, художник, митець, Людвік Зелінський, часопис, «Lwowianin», Едвард Штольц, Теофіл Жихович, Адольф Нігроні, Алойзій Томашевський, Філіп Ребігер, Йозеф Свобода, Карл Ауер, Петро Піллер, листи, Золочів.

Вступ. Проблема дослідження становлення й розвитку галицької преси (у нашому випадку – львівської на прикладі часопису «Lwowianin») після переходу Галичини під владу Австрійської ім-

перії наприкінці XVIII ст. і відображення у цьому процесі діяльності ілюстраторів-літографів майже не була заторкнута науковцями. Не була осмислена роль ілюстрації, а також історія її творення, що в цьому контексті розглядається не тільки як художнє явище, а й як важливе історичне джерело. Однак вивченню ілюстративного матеріалу галицької преси першої половини XIX ст., окрім, можливо, вже дещо застарілих монографій Тадеуша Маньковського та Мечислава Опалека, в яких загально досліджується львівська літографія, окремих публікацій, присвячених львівській літографії саме як ілюстрації, не знаходимо. В наш час, але переважно з мистецької точки зору творчість львівських художників, зокрема літографів, досліджують Софія Король, Мар'яна Левицька та ін. Так, С. Король вивчає життя і творчість одного з найвидатніших львівських літографів Антона Лянге, М. Левицька досліджує переважно портретний живопис новоприбулих у той час до Львова митців того ж таки віденського середовища. А. Лянге, прибувши з Відня, у 1822 р. взяв участь у першому мистецькому проєкті Йозефа Піллера – альбомі «Збірка найцікавіших і найгарніших околиць в Галичині». До рівня А. Лянге завдяки майстерності й естетико-філософському духу своїх творів зумів піднятися дуже близький йому наступник й ілюстратор «Lwowianina» Карл Ауер. Він, як А. Лянге та деякі інші оформлювачі часопису, наприклад Алойзій Томашевський, для задоволення своїх естетичних потреб, здійснювали мандрівки ближчими й дальніми околицями Львова, деколи, очевидно, і з видавцем часопису Л. Зелінським. Споглядання краси природи, величних руїн замків, а також детальні замальовки панських садиб і мальовничих палациків надихали художників на створення романтичних образів, таких співзвучних духові того часу. Від багатьох зафіксованих у літографіях будівель не залишилось навіть руїн. Тож створені художниками ілюстрації для часопису мають не лише мистецьку, а й документальну вартість. Отже, нашою **метою і завданням** є не лише окреслити коло запрошених до співпраці в часописі художників, а й, за змогою, оцінити їх творчість і таким чином бодай частково заповнити цю лакуну.

Методи дослідження. У дослідженні здебільшого використовувалися біографічні, описові та іконографічні методи. Застосовувалися також методи історичного джерела, порівняльно-статистич-

ний, а також загальноісторичні методи. Результати було одержано при безпосередньому перегляді *de visu* примірників часопису, які зберігаються у Відділі рукописних, стародрукованих та рідкісних книг імені Ф. П. Максименка Наукової бібліотеки Львівського національного університету ім. Івана Франка та відділі рідкісної книги Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника.

Виклад основного матеріалу. Дослідниця Львова Луція Харевич у своїй монографії «Історіографія та любительство Львова» серед плеяди кваліфікованих істориків, дослідників та звичайних аматорів, закоханих у минуле Львова, певну увагу приділила Людвікові Зелінському [19, s. 54–56], особі у Львові у першій третині ХІХ ст. досить помітній. Був Зелінський шляхетського роду герба Телець. Народився 1808 р. у с. Чепелі¹ Золочівської округи (тепер – Бродівського р-ну Львівської обл.) [25, s. 3] серед тоді ще «величезних лісів пеняцьких, підгорецьких і колтівських» [20, s. 794] у сім'ї Яна Зелінського, закрочимського ловчого, й Агнешки Анджели Собанської. Близько 1835 р. одружився із Сабіною де Лопушанською [43, s. 502], у 1836 р. народився син-первісток Владислав. Усього у подружжя було четверо дітей: Владислав², Ольга³, Август⁴, Ярослав⁵, які успадкували від батька певні таланти і здобули непогану на той час освіту. Беручи до уваги такі імена дітей, як Ольга

¹ У цьому ж селі 1814 р. народився відомий діяч українського відродження в Галичині й один із представників т. зв. «Руської Трійці» Яків Головацький.

² Владислав Корнелій Віттеліус Зелінський (1836, Львів – 1895, Варшава) – письменник. Закінчив гімназію і військову школу. Служив в австрійській армії. У 1859 р. воював в Італії. 1863 р. виїхав до Росії. Проживав у Любліні. Автор повістей та історичних досліджень.

³ Ольга Зелінська (у першому шлюбі – П'ясецька, у другому – Чезано) (17.05.1845 (1847), Львів – ?, Женева) – відома піаністка під сценічним псевдонімом Ольга-Яніна, учениця Ференца Ліста.

⁴ Август Зелінський (1842, Львів (?) – ?) – офіцер австрійських уланів. Виїхав до США. Автор англомовних поезій. Мешкав у Новому Орлеані.

⁵ Ярослав Зелінський (31.03.1844, Любича Королівська – 25.07.1922, Санта Барбара, США) – піаніст, композитор, керівник хорів, музичний критик. Музичну освіту здобув у Львові (у Кароля Мікулі) та Віденській консерваторії. За деякими відомостями, учасник антимосковського повстання 1863–1864 рр. Виїхав до США у 1864 р. Служив у кавалерії на стороні північан. Після війни проживав у Нью-Йорку, Детройті, Гранд-Репідсі, потім у Лос-Анджелесі (від 1910 р.). Його нотна збірка стала основою нотного відділу міської бібліотеки в Лос-Анджелесі.

чи Ярослав, припускаємо, що його дружина була русинкою (українкою) греко-католицького обряду шляхетського роду герба Сас.

Метричні книги як греко-католицької парафії с. Чепелі, так і римо-католицької поблизького за чверть милі с. Пеняки не збереглися, тому й невідома точна дата його народження. Очевидно, був римо-католиком, оскільки у пізніших чепелівських метричних книгах греко-католицької парафії прізвище Зелінський(а) відсутнє. Метрична книга костелу с. Пеняки за 1816–1823 рр. згадує Зелінських як мешканців сусідніх сіл Гути Пеняцької і Маркополя [13]. Географічний словник наприкінці XIX ст. серед мешканців Чепелів фіксує лише трьох римо-католиків [20, s. 794]. Серед Зелінських відомі навіть представники вищого римо-католицького духовенства, а один із Зелінських на початку XIX ст. був власником Олеського замку.

У невідданому некролозі (за Л. Харевич, авторства Яна Ляма) написано коротко, що навчався Людвік Зелінський у Львові і Кракові, «де тривалий час перебував і рано набрав замилювання до письменництва. Перенісшись до Львова, присвятився історичним студіям та, переглядаючи бернардинський архів, розпочав геральдичні дослідження і на їх підставі опрацьовував для шляхетських родин у Галичині і за кордоном так необхідні в той час легітимації» [25, s. 3]. У юні роки змушений був працювати, займався, як вважали тоді, негідною для шляхтича вуличною торгівлею. По заїздах і заїжджих дворах, а також на мурованому містку перед рестораном Гоффманів «Під трьома гаками» він продавав галантерейний дріб'язок і забавки¹, а по ярмарках – різні хрестики, образки (*de-wosjonalia*) та художню літературу [19, s. 54]. Свого часу одержав патент на виготовлення поліпшеного крему для взуття, «з якого він заробив гроші» [39, p. 72].

¹ Людвік Гримала Яблоновський у своїх спогадах згадував: «Навпроти готелю – був міст дерев'яний (насправді кам'яний. – *Р. Дз.*) на Полтві; на ньому, під фігурою, завжди можна було бачити низького широкоплечого, неохайного хлопа, що стояв із пучком ганцвурстів на руці (тобто вирізаних із паперу фігурок блазнів, які рухались за допомогою шнура, – персонажів німецького лялькового театру. – *Р. Дз.*), перед кошем, повним туалетного мила, вакси та інших менш невинних забавок, і з подиву гідною безсоромністю рекомендував перехожим свої товари» [23, s. 97–98].

Відзначався літературними здібностями, які, проте, невисоко цінував найплодовитіший польський письменник Юзеф Ігнацій Крашевський (1812–1887; написав майже 600 творів). У 1829 р. Л. Зелінський у львівських «*Rozmaitościach*» оголосив передплату, а наступного року у Перемишлі видав історичну мелодраму «*Gon-zalw z Kordowy czyli zdobycie Grenady*» (Перемишль, 1830)¹.

На деякий час, як подає Л. Харевич, цей молодик зник зі Львова, щоби близько 1833 р.² знову з'явитися у Львові з більшими амбіціями і новим планом діяльності [19, с. 54]. Л. Харевич не вказала, де в той час перебував Л. Зелінський і чим займався. Судячи зі збережених документів, у 1831–1832³ рр. він перебував у Кракові [6, арк. 19–20]. Допомогав утікачам – учасникам Листопадового повстання 1831–1832 рр., організувавши у Кракові «Опікунське товариство, створене під емблемою Білого Хреста» («*Towarzystwo opiekuńcze pod godłem białego Krzyża zawiązane*»), яке часто відвідували колишні військовики [6, арк. 75–76 зв.]. Він згадується у слідчій справі з такими видатними учасниками Листопадового повстання, як польський історик і славіст Йоахім Лелевель (1786–1861)

¹ Під час ревізії 1836 р. у львівській греко-католицькій духовній семінарії у питомців, серед книжок і рукописів, «які стояли в супречности з їх званем, занятями і обовязками», було вилучено і цю книгу [16, с. СХХІІ].

² У жовтні 1833 р. проживав у Львові, в заїжджому домі пані Словінської (під 511 4/4 конскрипційним номером), на третьому поверсі [6, арк. 90–91 зв.], у травні 1835 р. проживав у Львові під 448 4/4 конскр. номером [6, арк. 121 зв.], у березні 1835 р., січні – березні 1836 р. – на вул. Широкої (тепер – вул. Коперника) під 7 конскр. номером [6, арк. 110 зв., 123 зв., 135 зв.].

³ У березні 1831 р. мешкав у Кракові, в домі Маріанни Кізльової на вул. Гродзькій під конскр. № 226 [6, арк. 62 зв., 76 зв.], у січні – грудні 1832 р. – на вул. Гродзькій, під конскр. № 32 [6, арк. 31 зв.–62 зв.]. У липні 1836 р. – серпні 1838 р. мешкав у Львові, на вул. Новій, 285 (тепер – Братів Рогатинців) у кам'яниці Цудика і Гольдберга, на другому поверсі [6, арк. 133 зв., 167, 323–324; 7, арк. 139–140 зв.]. У листопаді 1839 р. – березні 1840 р. мешкав на вул. Галицькій під конскр. № 450 ¼, «за старою поштою від рогу» (тепер – вул. Князя Романа, 20 [1, арк. 369, 373; 6, арк. 302–305 зв., 380; 7, арк. 319–320 зв.]). На початку 1841 р. приймав замовлення на архівні пошуки у своєму канторі – на другому поверсі в будинку на вул. Галицькій під конскр. № 449 (дільниця ¼) (тепер – вул. Князя Романа, 18) [31, с. 168]. Дім добре зберігся. Має характерні для класицизму рустовані пілястри, на боковому фасаді зберігся старий номер будинку. Остання сторінка останнього, 11-го, зошита «*Lwowianina*» (1842 р.) вказує на цю ж адресу [32, с. 344].

чи останній голова Національного уряду¹ 1831 р. Бонавентура Немойовський (1787–1835) [5].

Л. Зелінський здебільшого утримував себе й свою сім'ю з прибутків, які давали генеалогічі й геральдичні дослідження. Київський губернатор Дімітрій Бібіков видав наказ про перевірку дворянських прав поміщиків і шляхти Правобережжя, через що Зелінський здобув значну кількість клієнтів. Клієнтуру збільшував через рекламу своїх послуг на сторінках видаваного ним у 1835–1842 рр. «Lwo-wianina», в якій запевняв про свою добру обізнаність як із галицькими, так і закордонними архівами, а також про посідання ним власного багатого архіву [19, s. 55]. Часто, бажаючи зберегти монополію на інформацію, він не вказував походження документів або вказував дуже загально, через що сучасники звинувачували його у фальшуванні, часто не без підстав. Л. Яблоновський писав про нього як такого, що пройшов через різноманітні пригоди, став співпрацівником геральдиста Яна Непомуцена Бобровича, виправляв «Гербовник Несецького» і «ведучи галицьку Герольдію за 100 дукатів, дивні роди виводив від Пяста, а коли закривалися всі шляхи, відкликався до актів ватиканських». Л. Яблоновський писав, що він був майстром до управління жебраків, без яких важко було відновити зв'язок поміж довгим рядом праотців і самотнім нащадком, і що у цьому фаху «зробився діяльнішим від самого Бобровича, корсаром, що немало по запліснявілих надгробках попережолоблював літер, наприклад із “В” роблячи “R” [...] але чим справжній зробив злочин, це фальшуючи бернардинські акти, знищуючи справжні, а фальсифіковані підкладаючи документи» [23, s. 99].

Займаючись посередницькою діяльністю у справах купівлі-продажу та здачею в оренду маєтків, Л. Зелінський часто виїжджав далеко за межі Львова. У своїх мандрівках обов'язково відвідував старі церкви, костели, замки і палаци. Будучи надзвичайно допитливою особою, нишпорив там по всіх закутках. Не минав місцевих архівів і бібліотек у маєтках, куди тільки йому щастило дістатись. Побував у знищеній тепер бібліотеці Залуських у Варшаві. Занотовував відомості про цікаві події, осіб з епітафій над-

¹ Національний уряд – уряд, призначений постановою сейму Королівства Польського 29 січня 1831 р. Формально здійснював найвищу виконавчу владу в Королівстві Польському під час Листопадового повстання.

гробних пам'ятників, не шкодував грошей на придбання старих рукописів. Здобуті матеріали старанно опрацьовував і публікував у своєму часописі «Lwowianin», завдяки якому став у Львові досить відомою особою.

Щоб мати змогу безперешкодно видавати свій часопис, Л. Зелінський прагнув заручитися підтримкою знатних і впливових осіб. Так, графиня Тереза Яблоновська¹ 11 лютого 1837 р. в листі з Відня писала йому, що охоче надішле також 10 гульденів, аби відкрити йому доступ до Бернардинських актів [6, арк. 319]. Зусилля графині щодо одержання Л. Зелінським дозволу на видавання «Lwowianina» теж не були марними².

Вістки про цей часопис докотилися аж до далекої Московії. Ось що писав про нього у 1841 р. О. Бодянський в листі до М. Погодіна: «*Львовянинъ* на польскомъ языкѣ, редакторомъ Людвикомъ Зѣлинскимъ, не имѣя опредѣленнаго срока явленія, съ картинками литографированными подъ заглавіемъ полезныхъ відомостей издаеть ся. Зъ начала самое плохое вранье; но по недостатку изящнѣйшихъ періодическихъ твореній на польскомъ языкѣ въ Галиціи,

¹ Тереза Яблоновська (1778–1863) – княгиня, савойська канонеса. Сестра Максиміліана Яблоновського (1785–1846), якого часто відвідувала в його маєтку у Кривині (тепер – Старий Кривин Славутського р-ну Хмельницької обл.) на Волині. Проживала у Відні, Бад Ішлі. Була дуже освіченою, володіла кількома мовами, цікавилася геральдиком і генеалогією. Її бібліотечну збірку успадкував дідич Бурштина Станіслав Яблоновський (1846–1909), а рукописи – Оссолінеум у Львові.

² Як писала Тереза Яблоновська 4 березня 1837 р. Л. Зелінському з Відня: «*Odebrawszy List WMe Pana natychmiast na niego odpowie... Wdamsię ... za WM Panem do Hrab: Siedlnickiego żeby mu pozwolenie na wydawanie Lwowianina arkuszami iako Czasopism raczył udzielic. Spodziewam że iezeli ni-ma w tym przeszkody ze strony Gubernii Galicyjskiej zaś małą przysługę uczynic będą mogła*» [6, арк. 327]. 10 травня 1837 р. вона написала Зелінському листа з Відня про те, що граф Седльницький її запевнив, що вже три тижні тому іменем вищої тутешньої цензури здійснив запит до Губернаторства у Львові і що кожний день очікує відповіді (рапорту від Губернаторства) щодо «Lwowianina», і як тільки отримає її, відразу накаже видати дозвіл на тижневе видання того ж часопису, і що багато від вельможного Пана (тобто Л. Зелінського. – Р. Дз.) залежить довідатися у Львові, як то істотно цей респонс (тобто відповідь. – Р. Дз.) був виєкспедійований, а коли б з якоїсь причини був затриманий, тоді цьому треба запобігти, бо у Відні жодного дня затримки не буде [6, арк. 329–330 зв.]. Тереза Яблоновська вмістила свою статтю про гетьмана Яблоновського у першому зошиті «Lwowianina» за 1842 р.

лѣтъ нѣсколько удержалось и со времени во время и по статьяхъ и по слогахъ улучшаеть ся» [14, с. 560].

Восени 1841 р. Л. Зелінський, подорожуючи у справах, побував у містечках Наролі, Любичі Королівській, Раві (Руській) та Жовкві. Поступово упродовж 1843–1845 рр. до його рук повністю перейшов маєток у Любичі Королівській [36], де вже проживав у 1844 р., оскільки 31 березня 1844 р. там народився його син Ярослав¹.

У 1855 р. у Любичі Королівській Л. Зелінський заснував фабрику фаянсу. Після поразки повстання 1863–1864 рр., утікачі-повстанці знаходили в його домі гостинний притулок [25, с. 3]. У 1868 р. через фінансові труднощі продав маєток і повернувся до Львова. Фабрика фаянсу, яку викупили жиди, проіснувала до 1911 р. Він помер у 1873 р. і похований на Личаківському цвинтарі (12-те поле, № пох. 77). Зібрав велику бібліотеку й архів. Його збірки довго зберігалися в родині, доки у 1892 р. не стали власністю Архіву м. Львова [19, с. 58]. Тепер його власний архів розділений поміж колекціями Львова, Варшави і Вроцлава.

Юзеф Крашевський був невисокої думки про часопис, хоча ця обставина зовсім не перешкоджала йому містити там свої праці². Часопис «Lwówianin», який друкувався у друкарні Петра Піллера³,

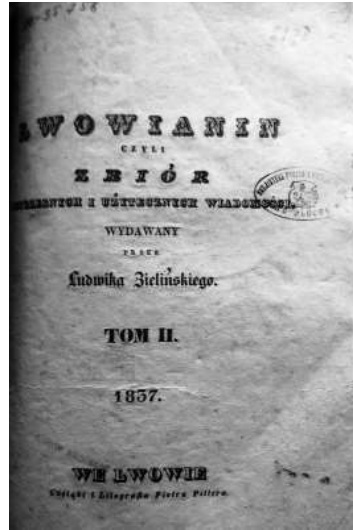
¹ Діти росли під доглядом французів – гувернерів та гувернантки і з ранніх років добре говорили по-французьки. Часто у них гостював з батьком майбутній польський літератор Ян Лям, який мешкав у містечку Наролі неподалік. Раз на тиждень вони приїжджали до Любичі, і малий Ясь робив значний поступ не тільки у вивченні французької мови, а й із інших предметів, готуючись до вступу в гімназію. Там він мав змогу вивчати й англійську мову, а також користуватися багатогою бібліотекою [44, с. 133].

² Ю. І. Крашевський опублікував у «Lwówianin'i» «Історію міста Ковна на Литві» (1839. Зош. 2. С. 36), твір «Станчик» (1839. Зош. 5. С. 97), «Учта жебрака» (1839. Зош. 8. С. 187).

³ Піллер (Піллер) Петро (1801–1874) – львівський друкар, літограф, видавець (був власником друкарні вже у 1827 р.), син книгаря і власника друкарні й папірні Йогана Йозефа (?–1824), засновника при друкарні у 1822 р. літографічної майстерні з одним пресом. Адміністратор Закладу убогих св. Лазаря у Львові. Друкарня Піллерів, яку започаткував Антон Піллер (?–1781), працювала від 1772 р. У ній 1776 р. надруковано першу львівську газету «Gazette de Leopold». Під керівництвом П. Піллера введено нові покращення у друкарні, а також розширено літографічну майстерню. Після смерті Петра друкарню успадкував його син Корнель (1823–1885). Рідним братом Петра був Франц Піллер (бл. 1798–1871) – книгар і

досить багато ілюстрований. Особливо треба відзначити, що в «Lwowianin'i» було опубліковано значну кількість, якщо не більшість, українознавчих матеріалів. Хоча часопис загалом можна назвати краєзнавчим, але в ньому знаходимо історичні розвідки, літературні твори (прозу, вірші, пісні), літературознавчі, географічні, господарські та інші відомості.

Як наголошувала Л. Харевич, Л. Зелінський звертав увагу на пам'ятки минулого в часах, «коли глухо було з порятунком доробку віків, коли ніхто не цікавився локальною історією, також у "Lwowianin'i" простежується глибокий сентимент до львівських старожитностей, до всієї минувшини міста, усі важливіші історичні моменти і цінніші будівлі якого були описані в численних ілюстрованих статтях. Отже, "Lwowianin" – це часопис, який уперше значною мірою поширював знання про Львів» [19, s. 57]. Від самого початку виходу часопису у 1835 р. п. н. «Zbiór pism różnych autorów, wydawany przez Ludwika Zielińskiego» видавець почав залучати для його оформлення художників, які вміли виконувати літографії¹ в єдиній на той час у Львові літографічній майстерні Петра Піллера. Це були митці різного рівня майстерності, такі як: Едвард Штольц, Теофіл Жихович, Алоїзій Томашевський, Йозеф Свобода, Філіп Ребігер (Philipp (Filip) Rübiger), Карл Ауер. Усього за перше півріччя 1835 р. вийшло 26 зошитів-випусків з наскрізним пагінунням сторінок, остання сторінка кожного зошита закінчувалася словами: «Wydawca Ludwik Zieliński. Drukiem Piotra Pillera 1835». Останній, 26-й, зошит містить «Звернення» («Odezwa») від видавця, де повідомляється, що «часопис наш ви-

Титульна сторінка,
«Lwowianin», 1837 р., т. II. З фондів
ЛННБ України ім. В. Стефаника

видавець, який певний час володів монополією на видавання і продаж у Галичині шкільних підручників.

¹ У Л. Харевич помилково – дереворити.

даваний способом закордонних пфеніг-журналів¹ на друге півріччя набув назву "Lwowianin"». Видавець запевняв, що часопис завжди буде збіркою потрібних корисних відомостей настільки, що не тільки те, що «вітчизняне, але навіть закордонне цікаве, корисне і рідкісне, у цій збірці на друге півріччя буде швидко вміщене». Зелінський бідкається далі: «Виконання гравюр, навіть рисунків, виконаних негайно і швидко у першій половині року, не могли бути досконалі. Гравірувальникам доводилось активно докладати зусиль і вдосконалювати свою роботу впродовж кількох місяців. Однак із жалем мушу визнати, що від нас вимагали, щоб ми впродовж неповного року зрівнялися із закордонними часописами, а особливо з граверами. Досвід навчив усувати всілякі перешкоди, які до цього затримували чудове видання вітчизняного часопису, тим більше, оскільки Галичани з більшим, як кілька років тому, задоволенням читають вітчизняні твори [...] Спровадив з-за кордону найкращі рисунки, уклав угоди з гравірувальниками тут і за кордоном» [40, s. 215]. У «Зверненні» подається перелік авторів, які дописували до часопису. Особливо цікавий перелік 62 гравюр, вміщених у часописі в алфавітній тематичній послідовності, де також зазначено їх авторів і техніку виконання. Цей перелік особливо цінний тим, що вказує авторів непідписаних ілюстрацій.

*Едвард Штольц*². Про нього відомостей мало. Рисував не дуже вміло, літограф, автор дереворитів. У першому зошиті «Zbiógu pism...» (1935 р.), на першій сторінці – літографія його роботи з двома поколінними портретами й підписами: «**Лев, Князь червоної Русі, засновник міста Львова. Констанція, дружина князя Льва**»³ (як відзначено у переліку гравюр: «З "образу", який знаходиться в ОО. Василян»). Під правою рукою князя, у якій він тримає

¹ «Das Pfennig-Magazin» – німецький науковий журнал (виходив у Лейпцигу в 1833–1855 рр.). До цього часопису дещо подібний був британський ілюстрований журнал для робітників «The Penny Magazine» (виходив щосуботи, з 21 березня 1832 р. до 31 жовтня 1845 р.), а також тижневий чотиристорінковий «The Saturday Magazine» (видавався в Единбурзі з 7 липня 1832 р. до 28 грудня 1844 р. і продавався за 1 пенні).

² Л. Зелінський у переліку гравюр подає його прізвище як *Sztoltz, Sztolz, Szolz* [40, s. 218–219].

³ Тут і далі підписи з польської перекладаємо українською мовою.

булаву, – підпис: «Ed. Stolz» [40, s. 1, 219]. На титульній 23-й сторінці третього зошита – літографований («рисував крейдою на камені») овальний портрет польського астронома і математика **Яна Снядецького** (1756–1830) з підписом Е. Штольца [40, s. 23, 219].

Окрім літографій, «Zbiąg rism...» містить декілька його дереворитів. Серед них – заставка на всю титульну сторінку 13-го зошита «**Альберт¹ Дюрер, народився року 1471**» – «винахідник гравюр на дереві». Як пояснює Л. Зелінський: «Малюнок цього славного мужа і наступні інші чотири дереворити, як також два попередні, цілком не вдалися. – Мистецтво різання в дереві є у нас ще в колісці – так отож, окрім щирого бажання вдосконалення дереворитів, нічого більше не маємо. П. Шольц, окрім дару природи до цього красного мистецтва, не має іншого нахилу – міг би в цьому мистецтві розвинути, коли б хотів ознайомитися з рисунком і мав до цього яке-небудь заохочення» [40, s. 111, 218]. Роботи Е. Шольца – дереворит «**Турецький елегант**» у 15-му зошиті [40, s. 131, 218], ілюстрація «**Ягуар**» як заставка й ілюстрація до замітки «Ягуар бореться з крокодилом» – на титульній 119-й сторінці [40, s. 119, 219], дереворити: «**Панголін**» (łuskowiec) як ілюстрація до однойменної замітки [40, s. 114, 219], «**Носоріг**» до замітки з такою ж назвою [40, s. 113, 219], «**Одноокий велетень**» до невеликої природознавчої замітки [40, s. 120, 219], «**Облога Казані**» [40, s. 60, 219], «**Озброєння давніх россиян**» [40, s. 59, 219].

Теофіл Жихович. Львівський художник першої половини і середини ХІХ ст. Рисував і літографував свої твори в майстерні П. Піллера, згодом – у М. Яблонського.

Для здвоєного номера «Lwowianina» «Том ІІІ і ІV»² (1836 р.) Т. Жихович подав: краєвид «**Яновець, замок над Віслою**» (підпис: «lit. Zychowicz» [26, s. b. p., 48], перемальований зі старого «образу» в Бидгощі портрет (без підпису) «**Ласький Ян Примас короля Польщі**» як ілюстрація до статті Л. Зелінського [26, s. b. p., 49].

¹ Так у переліку гравюр.

² «Lwowianin» у 1836 р. також виходив зошитами по вісім сторінок. Починаючи з 25-ї сторінки четвертого зошита зошити не вказувались, лише внизу останньої сторінки кожного зошита друковано: «Wydawca Ludwik Zieliński – Czcionkami Piotra Pillera – we Lwowie».

У 7-му зошиті (1841 р.), між с. 152 і 153, знаходимо дві вклейки-літографії, одна з яких, якісно виконана, – «**Гробівець Беча, у фарному Костелі в Бічу**» – представляє барельєф із постаттю лежачого рицаря в латах, який ніби дримає, підперши голову рукою, і підпис «*Żychowicz rys i lit.*» [31, с. 152–153].

Одинадцятий зошит (1841, с. 241–264) містить дві літографії-вклейки, одна з яких належить Й. Свободі, а друга – «**Миколай Каменецький**» – Т. Жиховичу (підпис «*Żychowicz rys i lit.*») [31, с. 248–249].

Адольф Нігроні фон Різенбах (07.06.1808 – 21.04.1879). Народився у м. Опочно (тепер – Опочнинський пов. Лодзького воєводства, Польща) у сім'ї Юзефа і Єви (з Мроковських) Нігроні. У 1823 р. вже був у Львові і навчався у Йозефа Бюсе (Buisset)¹. Упродовж 1826–1827 рр. – кадет в Інсбруку. У 1829 р. навчався у Віденській академії образотворчих мистецтв². Під час Листопадового повстання 1831–1832 рр. вступив до польського війська і брав участь у боях, здобувши офіцерський чин. Після поразки повстання осів у Львові. Малював олією й аквареллю, здебільшого портрети-мініатюри, історичні сцени, займався літографією і граверством, давав лекції рисунка. У його портретній мініатюрі відчуваються віденські впливи [34, с. 89].

У II томі «*Lwowianina*» (1837 р.), до замітки про Новоградський замок, вміщено його ілюстрації «**Битва Русинів з Литвинами під Могилою над Німаном 1243 р.**» (перед першою титульною сторінкою, підпис «Nigroni») та «**Хрещення Литовського Короля Мендога** (Міндовга. – *Р. Дз.*) на полях Н...³»⁴ (між с. 2 і 3, підпис «*inv et del Nigroni*»⁵) [28].

¹ Бюсе (Buisset) Йозеф (бл. 1775–1830) – портретист і графік. Родом із Нідерландів. У перших роках XIX ст. прибув до Львова, був професором рисунка Львівського університету. Помер у Львові.

² Цісарсько-королівська Академія об'єднаних образотворчих мистецтв (Kaiserliche-königliche Akademie der vereinigten bildenden Künste) була відкрита у 1773 р.; про неї *див.*: [9, с. 59].

³ Далі текст обрізано.

⁴ У списку об'єктів («Wykaz przedmiotów») зазначено, що автор рисунків – Адольф Нігроні.

⁵ «*inv et del*» = «*inv. et del.*» = «*invenit et delineavit*» – задумав і нарисував (лат.).

Алойзій Томашевський. Про нього відомо, що був художником-аматором і навчався у Львівському університеті на хірургічному факультеті. Свої рисунки переводив на камінь у літографічній майстерні П. Піллера.

Серед 96 гравюр, які нотує «Wykaz przedmiotów», більше 30 виконано за малюнками А. Томашевського. Насправді літографій Томашевського у часописі більше, однак не всі вони підписані, виконував їх 1835 р., коли майбутній часопис виходив окремими зошитами п. н. «Zbiór pism różnych autorów, wydawany przez Ludwika Zielińskiego». У другому зошиті, на титульній сторінці (с. 11), вміщена досить примітивна ілюстрація його роботи «**Смерть Йоганни Грей**» (малюнок А. Томашевський перемалював із «Sontags Magazin» нр. 5, 1834, с. 37)¹ [40, с. 11, 219]. На с. 31 третього зошита «Zbióru pism...» (1935) знаходимо його першу ілюстрацію з краєвидом міста над протокою, виконану пером, як заставку до статті «Стамбул» і підписами: «rysował Alojzy Tomaszewski» і «Lit. Piotra Pillera» [40, с. 31, 219]. У сьомому зошиті, на с. 67, ілюстрація до замітки «**Інтай, палац забави цісаря хінського**»² підписана: «ry[t]ował Alojzy Tomaszewski» [40, с. 67, 219]. Для дев'ятого зошита він виконав **портрет греко-католицького священника о. Модеста Гриневецького** як ілюстрацію до невеликої його біографії [40, с. 83, 219]. Титульну 87-му сторінку десятого зошита на всю довжину оздоблює ілюстрація «**Даніель Князь Галича громить Татар 1263 р.**» (зі старої картини, яка має 300 років, відрисував і гравірував А. Т.)³ із підписом: «A. Tomaszewski ry» [40, с. 87, 219]. Такий же, але менш виразний підпис є під ілюстрацією «**Частина Королівського саду, в Віндсор біля Лондону, за часів Єлизавети, Королеви Англії**» на всю титульну (між с. 94 і 95 наскрізної нумерації) сторінку одинадцятого зошита [40, с. 219]. Такий же підпис під ілюстрацією «**Городоцький замок за часів Владислава II Ягайла**» [40, с. 202, 219] і під зображеннями на титульній сторінці дев'ятого зошита «**Льві[в]город р. 1615 і Львів р. 1833**» [40, с. 79, 219]. Ілюстрація на всю сторінку й до замітки Л. Зелін-

¹ Зліва під рамкою цієї ілюстрації до твору «Smierć Joanny Grey» ніби проглядається підпис А. Томашевського.

² Стилістика тексту видає авторство Л. Зелінського. Він, очевидно, був автором усіх непідписаних статей.

³ Тут і далі в дужках подаємо пояснення Л. Зелінського зі списку гравюр.

ського (?) «**Митрополича церква с. Юрія у Львові**» з підписом «*A. T-ki*» прикрасила титульну 103-тю сторінку 12-го зошита [40, s. 103, 218]. Підпис «*Al Tomaszewski ry*» знаходимо під ілюстрацією «**Озброєння римлян**» до замітки Л. Зелінського у 21-му зошиті [40, s. 179, 219], а підпис «*Al[ois] Tomaszewski ry*» – під ілюстрацією «**Палац правосуддя**» («Palais de justice» – Дім справедливості в Парижі) [40, s. 182, 218] і під ілюстрацією «**Костьол кафедральний Сго Вацлава в Кракові**» до однойменної статті у 25-му зошиті «*Zbiogu pism...*» [40, s. 214, 219]. Підпис «*A. Tomaszewski ryt.*» вміщено під ілюстрацією «**Сootub-Minar. Руїни в Делі**» [40, s. 210, 218]. Подібний не дуже чіткий підпис бачимо під ілюстрацією до замітки «**Старожитності викопані в Помпеях**» [40, s. 190, 219], під портретом-заставкою ксьондза **Франца Сярчинського** й одночасно ілюстрацією до замітки на титульній сторінці 21-го зошита [40, s. 175, 219], під портретом славного віршописця **Шимона Зіморевича** [40, s. 203, 219]. Ініціали «*A. T.*» бачимо під ілюстрацією «**Дорошенко асавул з козаками під Львовом року 1672**» до оповідання Л. Зелінського [40, s. 187, 219].

Серед невідписаних літографій А. Томашевського – «**Архі-ка-тедра у столичному місті Львові**» – окремай аркуш-титул для сьомого зошита «*Zbiogu pism...*» 1935 р. (63 с.) [40, s. 63, 218], «**Белз року 1428**» (зі старого рисунка) [40, s. 178, 218], «**Бурятське свято, згідно з описом п: Ковалевського, що повертається з Китаю**» (ескіз надіслано із Санкт-Петербурга) [40, s. 71, 218], «**Глинянський замок перед двома віками**» на титульній 192-й сторінці 23-го зошита – ілюстрація до оповідки «**Віндика, глинянський староста**» [40, s. 192, 218], ілюстрація до замітки «**Грїб Махомета в Медині**» на титульному аркуші 25-го зошита [40, s. 207, 219], «**Погруддя воєводи Миколая Кросновського**» як заставка на титульній сторінці 24-го зошита й одночасно ілюстрація до замітки Л. Зелінського «**Кросновський Миколай, воєвода Чернеховський** (погруддя перемалював у каплиці Архикатедральній о. л. С.С. Сакр[аменток] у Львові з надгробка А. Томашевський) [40, s. 199, 219], ілюстрація «**Наримунтович Юрій князь Литовський і Белзький**» до статті з продовженням «**Історія колись князівства Белзького і міста Белза**» [40, s. 186, 219], ілюстрація «**Каспер Не-**

сецький» до однойменної біографії [40, s. 195, 219], ілюстрація на всю сторінку «**Паровий віз на звичайній дорозі**» [40, s. 206, 219].

Для зведеного номера «Lwówianina» «Том III і IV»¹ (1836 р.) А. Томашевський виконав літографії: «**Баніта** (вигнанець. – Р. Дз.) **з залізним листом**» (підпис «А. Т.») нібито за скопійованим Л. Зелінським досить примітивним старим рисунком до його повісті [26, s. b. p., 65]; «**Буш[e], костьол і твердиня**» (без підпису) до статті ксьондза Себастьяна Смігельського [26, s. b. p., 61]; «**Гробівець Міхала Буцацького**» як ілюстрацію до статті Л. Зелінського [26, s. b. p., 117]; «**Чарнецький Стефан під Перемишлем**» (скопював зі старого «олійно мальованого образу» А. Томашевський, з його підписом) [26, s. b. p., 81]; «**Краєвид замку Чорштин**» як підписана ілюстрація до статті з продовженням «Карпати» [26, s. b. p., 121]; ілюстрація до статті «**Дідушицькі Єжи і Маріанна Замойська**» авторства «М.Н.Д.»² (з надгробка у Єзуїтському костелі у Львові перемалював А. Томашевський) [26, s. b. p., 41]; підписана ілюстрація «**Дорошенко ассавул з козацтвом в Русі червоній**» до повісті Л. Зелінського (перемалював зі збірки гравюр Гвальберта Павліковського з книгозбірні імені Оссолінських у Львові) [26, s. b. p., 69]; досить фантастичне зображення «**Добромільський замок 1698**», нібито (з актів кор[онних] Варшавських) [26, s. b. p., 116]; ілюстрація без підпису до повісті Л. Зелінського «**Вісім веж Флоріанська брама в Кракові, діло з 15го віку**» [26, s. b. p., 16]; невідписана ілюстрація до твору Л. Зелінського «**Глоговчик Ян з Глогови, чи Глоговський, славний вчений п'ятнадцятого віку**» («з гравюри гравірованої в Парижі р. 1780» [26, s. b. p., 1]; невідписана ілюстрація до замітки Л. Зелінського «**Гробниця Руського воєводи Станіслава Жолкевського...**» [26, s. b. p., 12]; ілюстрація «**Стефан Война князь Воронецький**» з підписом «*A Tomaszewski ryt*» до замітки Л. Зелінського [26, s. 100]; підписана ілюстрація-портрет до статті Л. Зелінського «**Гербурт, збирач народного права...**» (рисунок скопійовано зі старого дереворита) [26, s. b. p., 113]; ілюстрація з ініціалами «А. Т. [r.]» «**Вхід на долину Костелисько**», яку також малював Томашевський з натури [26, s. b. p.,

¹ Ці томи також розділені на зошити з наскрізною нумерацією.

² Ймовірно, це ініціали майбутнього історика Мавриція графа Дідушицького (1813–1877).

125]; портрет **«Карл Густав король шведський»**, перерисований з праці Пуфендорфа [26, s. b. p., 125]; підписане Томашевським за його ж малюнком досить казкове зображення замку в **Кам'янці Подільському** як ілюстрація до твору Л. Зелінського **«Кам'янець Подільський і Поділля»** [26, s. b. p., 5]; **«Мошинський Андрій»** – підписаний Томашевським портрет як ілюстрація до статті Л. Зелінського (перемальований в Презбурзі 1721 р., зберігся у Варшавській картинній галереї) [26, s. 0, 57]; **«Незабітовський Якуб»** – підписана ілюстрація до статті Л. Зелінського (портрет перемальований з гравюри, відтиснутої у Парижі 1698 р.) [26, s. 0, 77]; **«Польський обоз під Львовом, чи ”війна Кокоша” р. 1537»** – підписана й датована 1836 р. ілюстрація до статті Л. Зелінського (перемальована зі старої картини) [26, s. 0, 76]; підписана ілюстрація **«Павільйон Брайтон в Англії»** [26, s. 0, 8]; підписана ілюстрація **«Радша твердиня в горах Кавказьких»** [26, s. 0, 45]; підписана ілюстрація **«Рибчинський М. Гетьман Руський»** [26, s. 0, 96]; підписаний ініціалами **«А. Т.»** портрет-заставка й ілюстрація до статті на титульній сторінці другого зошита **«Шимонович Шимон Бендонський»** [26, s. 0, 9]; підписана ілюстрація **«Тіфліс»** [26, s. 0, 25]; підписана ілюстрація **«Таданс р. 1516»** (за рисунком й описом Йостуса Деціуса, секретаря короля Зигмунта I) до замітки Л. Зелінського [26, s. 0, 68]; підписана ілюстрація **«Весілля татар в околиці Одеси»** [26, s. 0, 97]; підписана ілюстрація **«Одяг мешканців кавказьких гір»** [26, s. 0, 28]; підписана ілюстрація **«В'їзд Стефана Баторія до міста Львова у 1576 році»** [26, s. 0, 73]; підписана ілюстрація **«Князь Ярема Вишневецький приймає закордонних послів у Вишнівці»** [26, s. 0, 89]; підписана ініціалами **«А.Т.р.»** ілюстрація **«Високий замок над Львовом»** до замітки Л. Зелінського (з «образу», який знаходиться в О.О. Василян у Львові) [26, s. 0, 104]; підписана ілюстрація **«Завіша Суліма чорний»** [26, s. 0, 124]; з дуже нечітким підписом ілюстрація **«Пам'ятник гетьмана Жолкевського на Волощизні»** [26, s. 0, 101]; ілюстрація **«Шлюб князя Яреми Вишневецького з Гризельдою Констанцією Замойською»** з підписом **«А. Tomaszewski rysy i ryto»** до твору Л. Зелінського [26, s. 0, 92]; підписана ілюстрація **«Складання хоругов, здобутих Яном Казимиром від турків і шведів»** до твору Л. Зелінського [26, s. 0, 85]; ілюстрація **«Збігнєв Корчак**

Горайський» з підписом «*rytował A. Tomaszewski*» до статті Л. Зелінського [26, s. 0, 33]; ілюстрація «**Подія в Швейцарії. Лавина 1618 року, або село Ціляно**» з підписом «*rysował i rytował A. Tomaszewski*» до твору Л. Зелінського [26, s. 0, 13]; ілюстрація «**Тискарня чи друкарський прес**» з ініціалами «*A. T.*» [26, s. 33].

У 1837 р. для першого тому «*Lwowianina*» (V тому за послідовністю) А. Томашевський виконав кілька літографій. Для перекладу фрагментів з історичних спогадів Мюллера «Битва під Грюнвальдом» він виконав три літографії: 1) «**Владислав II Ягайло**» з підписом «*A. Tomaszewski ryt*» між с. 46 і 47 [27, s. b. p., 46–47]; «**Вітольд Великий князь Литовський**» з підписом «*A. Tomaszewski[j] ry[t]*»¹ (вклейка між с. 50 і 51) [27, s. b. p., 50–51]; «**Хрестоносці складають біля стіп Владислава Ягайла хоругви, на знак повного підкорення**» за його ж малюнком з підписом «*A. Tomaszewski[j] ryt*» (вклейка між с. 54 і 55) [27, s. b. p., 54–55]. До статті Д. Зубрицького він виконав ілюстрацію (вклейка між с. 58 і 59) «**Церква Ставропігійна-Волоська у Львові**» (з підписом «*A. Tomaszewski[y] ryt i rys*») [27, t. 2, s. b. p., 58–59].

Філін Ребігер (бл. 1815–?) – літограф, був учнем відомого художника і театрального декоратора А. Лянге (1779–1842). Виконував театральні декорації [37, s. 161]. Останні дослідження свідчать, що як автор декорацій для австрійського театру у Львові був особливо плідним упродовж 1835–1836 рр. Декорації Ребігера, за свідченнями сучасників, виглядали бездоганно, виконані з великою старанністю, тож їх автор заслуговує на визнання [10, с. 1262]. Ці успіхи дозволили йому у квітні 1837 р., у віці 22 років, виїхати до Відня і вступити до Академії образотворчих мистецтв [9, с. 62], де відвідував школу початкового історичного рисунка під час літнього семестру. На цьому відомості про нього уриваються [10, с. 1262].

Ребігер також виконав для Зелінського низку робіт у літографії П. Піллера. Зошит п'ятий «*Zbióru pism...*» (1935 р.) (с. 47) відкриває заставка-ілюстрація з краєвидом міста і замку до статті Кароля Мальчевського «**Теребовля і її околиці**» з підписом «*[r]y[s] Phi Rábiger*» [40, s. 47, 219]. Підпис «*rys Rábiger[t]*» (с. 55) бачимо під

¹ Ймовірно закінчення прізвища на «-ij» може свідчити про те, що А. Томашевський був українцем.

заставкою до шостого зошита і одночасно ілюстрацією до статті «Трясіння землі в Лісбоні згідно з описом наочного свідка Англієця» [40, s. 55, 219]. Підпис «*Räbiger*» на титулці 16-го зошита (с. 135) знаходимо під ілюстрацією до статті «**Костьол Сго. Хреста на Лисій Горі р. 1347**» [40, s. 135, 219], схожий підпис «*Rebiger.*» вміщено під ілюстрацією «**Індійська вдова, врятована з вогнища**» [40, s. 138, 219]. Ілюстрація з підписом автора «*Räbiger*» (с. 142) оздоблює статтю «**Полювання на вужа і крокодила**», хоча у списку гравюр Л. Зелінський приписує її А. Томашевському [40, s. 142, 219]. Трактунання неба (горизонтальні штрихи, відстань між якими збільшується) подібне до трактування неба на літографії А. Томашевського із зображенням церкви Св. Юра у Львові на титульній 103-й сторінці 12-го зошита. Такий же підпис бачимо під портретом римо-католицького архієпископа **Яна Дмитрія Соліковського** на титульній 151-й сторінці 18-го зошита [40, s. 151, 219], під ілюстрацією до статті Адама Касперовського «**Галицька парова, горілчана, пивна і лікерна Махіна**» (с. 155), під ілюстрацією¹ «**Калькута**» до однойменної статті (с. 162) у 19-му зошиті [40, s. 162, 219] і під ілюстрацією² до статті «**Подорож з Неаполя до Помпей, і повернення через Геркуланум**» на титульній 167-й сторінці 20-го зошита [40, s. 167, 219]. На титульній сторінці 17-го зошита (с. 143) під **портретом польського поета Антона Мальчевського** бачимо літеру «*R*» і ще якусь ніби цифру [40, s. 143, 219]. Обриси літери «*R*» проглядаються під портретом «**Бартоломей Зіморович. Довго розшукуваний рисунок, надіслано з Пулав**» (який тепер вважають підробкою Л. Зелінського) у 19-му зошиті [40, s. 166, 219], а також під ілюстрацією до замітки «**Телеграф**» [40, s. 163, 219].

«*Zbiór pism...*» у 1935 р. містить низку несигнованих літографій Ф. Ребігера, серед яких: «**Бургут у Карпатах**» як заставка на титулці 19-го зошита й ілюстрація до однойменної статті [40, s. 159, 218], «**Вуж Боа велетень**» – ілюстрація до однойменної статті [40, s. 171, 218], погрудний **портрет Юзефа Дзержковського** («повністю вдався, – але рисунок не є чистий») [40, s. 170, 218], «**Погруд-**

¹ На ілюстрації угорі зліва проглядається цифра «816» (?).

² Підпис дуже нечіткий. У переліку гравюр автором вказаний А. Томашевський [40, s. 219].

дя **Коперника**» – ілюстрація до статті J. W. S. «Про землю як небесне тіло» [40, s. 150, 219], «**Катедра у Празі чеській**» як заставка до 15-го зошита й ілюстрація до статті Є. С. Бандтке [40, s. 127, 219], ілюстрація «**Люблін**» до однойменної замітки [40, s. 147, 219], ілюстрація до однойменної замітки «**Особливіший міст**» (в Америці) [40, s. 174, 219], «**Святиня хінська і вежа з порцеляни в Нанкіні**» як заставка до четвертого зошита й ілюстрація до однойменної статті [40, s. 35, 219¹], ілюстрація «**Одеса 1830 року**» до короткої замітки про місто [40, s. 130, 219], ілюстрація «**Середина землі**» до закінчення статті «Про землю як небесне тіло» [40, s. 158, 219].

Для здвоєного номера «Lwówianina» «Том III і IV» (1836 р.) Ф. Ребігер літографував за надісланим рисунком як ілюстрацію «**Білозірка палац на Волині, Міхала Гра[фа] Бжостовського**» (підпис «*Räbiger*») [26, s. b. p., 17].

Йозеф Свобода (1824(?) – 1890) – художник і графік. Літографував портрети, історичні сцени, зокрема української тематики, пейзажі, ілюстрації до книг і часописів. У 1842 р. відомий представник «української школи» в польській літературі² драматург Александр Фредро (1793–1876) запросив Й. Свободу до своєї садиби в Беньковій Вишні (тепер – с. Вишня Городоцького р-ну Львів-

Й. Свобода. Автопортрет. 1846 р.
З фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника

¹ У переліку літографій помилково вказана назва «*Machina do siania*» [40, s. 219].

² Александр Фредро народився у Сурохові біля Ярослава. Як вважає Святослав Семенюк, галицький шляхетський рід Фредрів походить із с. Фредровичі (тепер – Фредрополь) біля Перемишля. Фредри були або германізованими русинами, які в XIV ст. разом із багатьма іншими руськими родами залишили Угорщину і перебралися до Галичини, або належали до старої місцевої руської шляхти, яка отримала с. Фредровичі від угорської королеви Марії. Перший документ щодо Фредровичів походить із Перемишля і датується 1424 р. [15, с. 402].

ської обл.) на вчителя своїх дітей – Яна Александра (1829–1891) і Софії (1837–1904), який навчав дітей не тільки живопису, а й німецької мови. Саме під керівництвом Й. Свободи Софія (майбутня мати митрополита Андрея Шептицького) почала малювати свої перші картини. Згодом Й. Свобода став також домашнім учителем дітей Софії. Він помер 1890 р. в маєтку Шептицьких у Прилбичах [12, с. 50]. У 1873 р. при перебудові палацового комплексу в Беньковій Вишні, на фронтоні палацу над гербом розміщено графську корону та родинний девіз «FRIEDE HERR». Корону і напис виготовив з гіпсу Й. Свобода разом із сином драматурга Яном Александром [4]. Й. Свобода був автором акварельних пейзажів з околиць Бенькової Вишні: «Бенькова Вишня», «Ятвяги», «Дорога до Рудок», «Рудки», «Костьол в Рудках», які зберігалися в родинній колекції Леона Шептицького у Прилбичах [21, s. 227–228].

Фелікс Ян Щасний Моравський. Портрет
Й. Свободи. З фондів ЛННБ України
ім. В. Стефаника

У своїх нотатках історик, літератор і художник, який деякий час був хранителем збірки гравюр закладу Оссолінських у Львові, Фелікс Ян Щасний Моравський писав у 1849 р. (вони опубліковані істориком, публіцистом і колекціонером мистецтва Казимиром Бартошевичем): «Юзеф Свобода, родом із Чех – який тут кільканадцять літ мешкає, має тридцять і кілька років. Коли б його натура не обдарувала так щедро лінивством і гульнею, він би зробив великі справи. – З великою легкістю він гравірує на камені. – Рисує незле, але недбало. – Він також малює олією, особливо краєвиди, де йому подобається чистота барв і ясність, але рідко що через недбальство довершує. – В даний

час гравірує ілюстрації до історичної пісні Немцевича і до "Пілігрима з Доброміля", який незабаром вийде»¹ [18, s. 923].

¹ Переклад з польської мови.

Й. Свобода ілюстрував «Lwówianina» на 1840 р., сім перших зошитів якого були надруковані ще 1839 р. Підпис «Swoboda» знаходимо під багатьма ілюстраціями. Для першого зошита часопису за 1839 р. (пагінація наскрізна) Й. Свобода виконав літографії: 1) «Князівна Францішка Вишневецька під час захисту Вишнівця», 2) «Сава Чалий Козак з Запорожа Козаками схоплений й убитий» (між с. 8 і 9). У другому зошиті вміщено: 1) «Кейстут

Й. Свобода. Сава Чалий. Ілюстрація, «Lwówianin», 1839 р., зош. I

Князь Жмудський, р. 1328», 2) «Озброєний Хлібороб і Гвардієць Литвини XIV віку», 3) «Королева Явіга, одягнута ...¹ Року 1392» (між с. 32 і 33). У третьому зошиті: 1) «Ікометричний рисунок головного фронту замку в Баранові. Масток Й. В. Кароля Графа Красицького», 2) «Середина Зали на замку в Баранові» (між с. 56 і 57). Для четвертого зошита, можливо, за зразком відомої надгробної хоругви [2, с. 46], Свобода виконує у весь зріст досить-таки стилізований портрет Константина Корнякта з латинським підписом «Шляхетний Пан Константин Корнякт» (між с. 80 і 81). У п'ятому зошиті – літографія трьох блазнів «Причипка 1648. Станьчик 1539. Генне 1428» (між с. 112 і 113). Для шостого зошита Свобода виконав ілюстрації: «Козаки Лісовчики під мурами Брянська» і «В'їзд Хоментовського до Стамбулу

¹ Тут не прочитано.

1714 р.» (між с. 128 і 129). Сьомий зошит «передивлявся і компо­нував» уже не сам видавець Л. Зелінський, а Микола Михалевиц¹. У цьому зошиті підпису Й. Свободи під ілюстраціями немає², на­томість для восьмого зошита він виготовив дві літографії: «**Анто­ні з Прушина Равич Прушинський Стольник В. Кор. Кавалер ордена білого орла і С: Станіслава 1. Класу**» та «**Козаки з Чи­грини в Стамбулі**» (після останньої с. 192). У дев'ятому – вміще­но дві літографії Свободи: «**Бела, Гіула, Авіла, Стефан – Королі Мадярів**» і «**Образ С. Станіслава, пензля Ван-Дика, який зна­ходиться у Костелі Кс. Кс. Францисканів в Кросні. Перемалював Богуш Стенчинський р. 1839**» (між с. 208 і 209). У десятому – також дві літографії: «**Заклад мінеральних вод в Івонічу. Рис. з нат. Фр. Ценглевич**» і «**Анастасія Лісовська жона Селімана I**» (між с. 224 і 225). В 11-му зошиті – літографія «**Юзеф Ігнаци Здешек Крашевський**» – портрет ще зовсім юного літератора (між с. 248 і 249). У 12-му – також одна літографія з підписами «**Богдан Хмель­ницький на змові з Ханом Татарським під Берестечком р. 1651. Власноручний руський підпис Богдана Хмельницького**» (між с. 268 і 269).

Зошит перший «Lwówianina» за 1840 р. містить такі літографії (дві окремі вклейки між с. 10 і 11) з підписом «*Swoboda*»: «**Марек Якімовський з жоною Катериною приймають Благословення С. Отця 1627 р.**» і «**Одесько замок в Кор. Галичина, пам'ятне народженням Яна III**» [30, s. 10–11].

¹ Микола Михалевиц (1792–1846), українець родом, кол. губернатор родини Александра Фредра, 1825 р. очолив кафедру польської мови і літератури у львівському університеті, редактор «Gazet'и Lwowsk'oi» (1827–1835) і додатка до неї п. н. «Rozmaitości». У 1826–1828 рр. був заступником куратора і кустошем Оссолінеуму. Михалевиц «передивлявся і компо­нував 4-й, 5-й і 6-й, 7-й, 8-й номери часопису за 1839 р., а також публікував у часописі свої статті. Співпраця Михалевица із Зелінським заперечує поширену думку, що нібито через погану репутацію видавця ніхто із шанованих людей не бажав співпрацювати з часописом. Згодом у часописі публікувався відомий історик Денис Зубрицький (згадується серед співробітників за 1841 р.) [14, с. 560]. Співпрацював з виданням також доктор філософії, вже згадуваний ботанік і професор Львівського університету Олександр Завадський, у той час професор фізики й математики Перемиського ліцею.

² Між с. 160 і 161 сьомого зошита «Lwówianina» вміщено дві ілюстрації-вклейки без підпису: 1) «Огроїцова каплиця» у Львові та 2) два портрети – Григорія і Ядвіги Боїмів.

У четвертому зошиті «Lwówianina» за 1840 р. вклеєно окремий аркуш з літографованим портретом **Іпатія Потія** (підпис «Swoboda») [30, s. 80–81]. У п'ятому зошиті вміщено дві літографії на окремих аркушах з таким же підписом: «**Млин англійсько-американський у Львові**» і «**Підкамінь, власність Й. В. Алекс. Г. Цетнера**» [30, s. 100–101].

У шостому зошиті «Lwówianina» за 1841 р. (с. 121–144), між с. 128 і 129, на окремій вклейці бачимо літографію Й. Свободи «**Станіслав Конєцпольський Гетьман Пол. Кор. Переможець Татар під Хотиним 1624 р.**» [31, s. 128–129].

У сьомому зошиті часопису (1841, с. 145–168 між с. 152 і 153, вміщено дві літографії-вклейки, одна з яких – Т. Жиховича (описана нами), а друга – краєвид «**Пільзно в Галичині**» – з підписом Й. Свободи [31, s. 152–153].

Дев'ятий зошит (1841 р., с. 193–216) містить три літографії-вклейки Й. Свободи: «**Грабянка – “Я не Аннібаль, лише простий Грабянка”, Збараж 1621 р.**», «**Станіслав Жолкєвський і Єжи Князь Збараський під Бушою 1619 р.**» і «**Миколай Бенко з Жабокрук 1386**»¹ (між с. 200–201)² [31, s. 200–201]. Десятий зошит (1841, с. 217–240) містить дві літографії-вклейки, одна з яких – «**Полікарп – “Не позвалям! Маніфестуюся!..” Шляхта – “Тут нема Города – Земство, земство!”**» має підпис Й. Свободи, а друга – «**Каплиця огройцова у Львові**»³ – без підпису, але, можливо, теж його роботи [31, s. 224–225]. Одинадцятий зошит (1841, с. 241–264) містить дві літографії-вклейки, одна з яких – «**Констанція дружина засновника Львова Лева як Домініканка Львівська**»

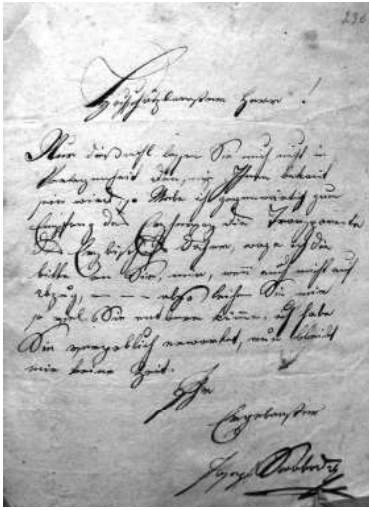
Й. Свобода. Замок в Олеську. Ілюстрація, «Lwówianin», 1840 р., зош. I

¹ Цю ж ілюстрацію містять деякі числа восьмого зошита за 1841 р. (між с. 176–177).

² У деяких примірниках дев'ятого зошита за 1841 р. ілюстрація «**Миколай Бенко з Жабокрук 1386**» відсутня, натомість дві інші ілюстрації вклені між с. 196 і 197.

³ У деяких числах десятого зошита за 1841 р. ця ілюстрація, ідентична ілюстрації між с. 160 і 161 сьомого зошита «Lwówianina» за 1839 р., відсутня.

– належить Й. Свободі, а друга – Т. Жиховичу [31, s. 248–249]. У 12-му зошиті (1841, с. 265–292), між с. 268 і 269, вклеєно літографію як ілюстрацію до статті Л. Зелінського про **Йосифа Шумлянського** (підпис: «Swoboda»)¹ [31, s. 268–269].

Автограф Й. Свободи. З фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника

Невеликої мистецької вартості літографія «**Заїзд шляхетський в Жукові 1634**», розміщена перед першою титульною сторінкою як ілюстрація до третьої сторінки першого зошита часопису за 1842 р. (підпис: «Swoboda») [32, s. 1].

Для четвертого зошита «Lwowi-
anina» за 1842 р. (с. 70–144), між с. 80 і 81, вміщено літографію-вклейку – **портрет митрополита Іпатія Потія** (підпис «Swoboda») [32, s. 81–82].

Карл Ауер. Відомості про Карла Ауера скупі й непевні. Ф. Щасний Моравський у 1849 р. про нього згадував: «Auer, podobno Cheh – od kilkunastu lat w litogr. P. P[il]llera² pracujący – rytuje i rysuje niezle piórem na kamieniu – jak widać z konturów hist[oryi] obr[azów] prez Rościszewskiego podług kopii Nigroniego wydanych – prócz tego lithografował widoki Galicyi. – Liczy do 40 lat». Польський письменник Юзеф Крашевський, почерпнувши ці відомості від того ж таки Ф. Щасного Моравського і не посилаючись на нього, дещо додав від себе: «Ауер К. Рисувальник і літограф. Мабуть, уродженець Чехії, кільканадцять років, як оселився у Львові, тепер має сорок літ; працює в літографії Піллера. Виконував майже всі краєвиди до твору, опублікованого у Піллера, – “Galicya w obrazach”; але ті, які він літографував за малюнками Горчинського та Ланга, кращі за його власні. У цих брак поділу в тінях і світлі, брак мас, скрізь розкинута й однакове освітлення,

¹ У деяких примірниках цю літографію вклеєно між с. 272 і 273 разом з іншою літографією трьох блазнів, аналогічною як у п'ятому зошиті за 1839 р.

² У публікації помилково «Pollera».

невміло обраний пункт бачення. Літографує олівцем та пером на камені; проби пером можна бачити в обрисах історії зображень за копіями Нігрони, які опублікував Росцішевський»¹ [24]. За ним це припущення повторив львівський мистецтвознавець Тадеуш Маньковський [33, s. IX]. Крашевський, який деякий час сам займався рисунком і живописом², невисоко цінував мистецьку вартість творів К. Ауера [33, s. IX]. Історик Мечислав Опалек писав, що його «літографії слід розглядати як цінні креслярські документи, що вірно відображають фізіономію колишнього Львова» [35, s. 42]. На цих авторів покликається «Словник польських митців», за яким найперші серед датованих робіт Ауера походять з 1837 р. [17, s. 44].

На жаль, навіть не згадують про нього такі поважні мистецькі словники й лексикони: Тіме й Бекера (U. Thieme und F. Becker), Раставецького (E. Rastawiecki), Бенезі (E. Bénézit), Фольмера (H. Vollmer) та ін. За деякими свідченнями, «у віденській академії формується його творче кредо та висока професійна майстерність графіка» [3, с. 7].

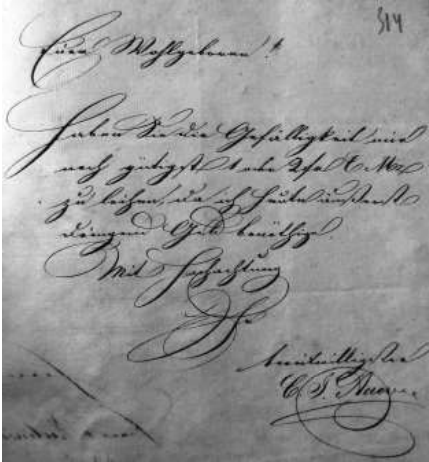
Нам не вдалося ані підтвердити, ані заперечити його чеське походження. У львівських і золочівських³ метричних книгах як римо-, так і греко-католицьких парафій, які зберігаються у Львівському історичному архіві (ЦДІАЛ), не вдалося знайти про нього жодного запису, а це дозволяє припустити його протестантське віровизнання. Однак у ЦДІАЛ метричні книги протестантської

¹ Переклад з польської. У публікації: «**Auer** C. Rysownik i litograf, rodem podobno Czech. Od lat kilkunastu osiadły we Lwowie, dziś lat czterdzieści mający; pracuje w litografii Pillera. / Robił prawie wszystkie widoki do dzieła u Pillera wydanego – *Galicja w obrazach*; ale te które litografował z rysunków Gorceżyńskiego i Langa są lepsze od jego własnych. W tych brak rozdziału w cieniach i światłach, brak mass, rozpierzchnę i jednakie oświecenie wszędzie, nieumijętnie obrany punkt widzenia. / Litografuje ołówkiem i piórem na kamieniu; próby piórem widzieć można w obrysach history obrazowej, podług kopii Nigronego wydanych przez Rościszewskiego. / Znamy z nich: Mieczysław II, in 12-mo, piórem na kamieniu. / – Bolesław II Śmiały każe koronować Belę króla Węg. *Auer lith.* / – *Norbert Kunaszowski*, z rysunku A. Koziebrodzkiego, lit. *Auer.* / – *Lissowczyk* z Rembrandt’a, piórem. / – *General Dwer-nicki*, jadący konno, ze zdjętą czapką, z rysunku *Jul. Kossak’a*, małe fol. Lwów, 1849. / Oprócz tego bardzo wiele innych».

² Будучи студентом у Вільнюсі (1829–1830), Крашевський навчався в Школі живопису на одному з факультетів університету. Там він виховував своє відчуття прекрасного у Яна Рустема та, можливо, Вінцентія Смоковського.

³ Із Золочівщини могла походити його дружина.

(євангелистської) громади відсутні¹. В «Урядовому щоденнику до Газети Львівської» серед померлих у Львові між 22 і 28 лютого 1859 р. дев'ятим за списком згадується «Auer Kazimierz², Grawer, 59 [at] m[a]jacy», на konsumcyę» [38, s. 246]. Йдеться тут, без сумніву, про Карла Ауера, який, отже, народився близько 1800 р. і помер від туберкульозу.

Автограф К. Ауера. З фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника

Свої роботи виконував у літографічному закладі при друкарні львівського видавця П. Піллера. 1837–1838 роками прийнято датувати альбом робіт К. Ауера, що вийшов у цій друкарні: «Галичина в картинах, або Галерея літографованих видів околиць і найвидатніших пам'яток у Галичині³» (третій серійний альбом із 48 літографіями у дванадцяти зошитах), присвячений Генрієтті з Дідушицьких Павліковській⁴ за редакцією відомого ботаніка й професора Львівського університету Олександра Завадського (1798–1868).

Десь від початку 1850-х рр. К. Ауер використовував літографічну майстерню відомого львівського художника Мартина Яблонського (1801–1876)⁵.

¹ Вивезені під час Другої світової війни.

² Лише під зображенням надгробного пам'ятника Йозефу Каєтану Яблонському з католицького храму у замку Пляйсенбург у Лейпцигу знаходимо підпис: «Podług rysunku oryginalnego w Zbiorze rycin Alexandra Batowskiego. – wykonał na kamieniu Kaz. [sic! – P. Дз.] Auer. – Odcis. w Litografii Marcina Jablonskiego. – we Lwowie». У цій же майстерні М. Яблонського 1850 р. (?) Ауер виконав літографію важкопораненого Т. Костюшка в наметі московського генерала Ферсена, на ній проставлено його ініціали: «С. J. Auer lit.».

³ Заголовок альбому, як і тексти-коментарі до літографій, подано польською й німецькою мовами. Нещодавно Олег Введенський видав друком альбом із кольоризованими зображеннями робіт К. Ауера [3].

⁴ Відомі дві літографії палацу в Медиці роботи К. Ауера.

⁵ Дозвіл на відкриття майстерні (знаходилась на вул. Валовій) М. Яблонський одержав у 1848 р., за М. Опалекон – у 1850 р. [35, s. 38].

У 1836 р. К. Ауер вже працював у Львові, виконуючи ілюстрації для «Lwowianina» [26], хоча довідкові видання вказують на перебування К. Ауера у Львові лише з 1837 р. У фондах відділу рідкісної книги ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається рідкісна вже на теперішній час підшивка «Lwowianina» за 1836 р.¹, овальний штамп на титульному аркуші засвідчує його походження зі збірок Народного дому у Львові. Угорі аркуша обрізаний автограф, де ще можна розібрати: «...чъ. Бориня 1890».

Для здвоеного випуску «Том III і IV» (1836 р.) К. Ауер виконав чотири рисунки. Усі вони без підпису, очевидно, сам він їх не ритував: 1) «**Баворів на Поділлі 1679 р.**» – «Повість і рисунок, – за певняє редактор і видавець часопису Людвік Зелінський, – з актів кор[олівських] Варшавських» [26, s. b. p., 129]; 2) «**Вигляд руїн замку у Балаклаві**» [26, s. b. p., 108]; 3) «**Ядвіга – польська королева**» до твору видавця [26, s. b. p., 105]; 4) «**Монастир оо. Домініканів у Львові**». Цей рисунок до твору Л. Зелінського Ауер виконав з натури [26, s. b. p., 109].

У 1837 р. К. Ауер нарисував і літографував уже на окремих аркушах у майстерні літографії П. Піллера для I тому «Lwowianina» (V тому по порядку) чотири твори: 1) «**Шведи на ратуші у Львові**»² з підписом «*Auer lit i rys 1837*» (здається у листі К. Ауера) до твору видавця Л. Зелінського «Дім Ради у столичному місті Львові Королівства Галичини і Лодомерії з актів крайових» (перед титульною першою сторінкою); 2) «**Стара ратуша перед 1748 р.**» (між с. 2 і 3) з підписом «*Auer lit 1837*»; 3) «**Нова ратуша**»³ (між с. 4 і 5) з підписом «*Auer rys i lit. 1837.*»; 4) «**Марина Мнішек**»⁴

¹ У бібліотеці Львівського університету (Відділ рукописних, стародрукованих та рідкісних книг імені Ф. П. Максименка) зберігається повніша на ілюстрації підшивка часопису, щоправда, без їхнього переліку.

² «Бібліографія ілюстрацій у польських часописах» Л. Граєвського, згадуючи про цю ілюстрацію, а також про літографію «Uczta Wierzyńka» «Вежинковий бенкет у Кракові 1363 р.» (III том «Lwowianina», 1837), називає Ауера не Карлом, а Алойзієм [22, s. 22].

³ Існує ще один варіант зображення новозбудованої у 1835 р. ратуші, яку К. Ауер нарисував і літографував дещо пізніше.

⁴ У фондах Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається аналогічний малюнок (ескіз) олівцем (№ 1965) К. Ауера з дозволом від 16 листопада 1836 р. львівської цензури до друку.

(між с. 26 і 27) з підписом «*Auer rys: i lit. 1837.*» до твору Л. Зелінського «Смерть Марини Мнішківни» [27, s. 26–27].

Портрет Марини Мнішек. Ілюстрація,
«Lwowianina», 1837 р., т. I (V).
Літографував К. Ауер

Про зображення старої львівської ратуші йдеться в недатованому [за 1837 р.] листі К. Ауера як «четверте зображення» – «малюнок», яке йому для роботи мав переслати Л. Зелінський. Можливо, цю ратушу К. Ауер літографував за акварельним малюнком Єжи (Юрія) Глоговського (1777–1838), виконаним до 1826 р. (коли ратуша завалилася), чи за його літографією [11, с. 482–483], або за якимсь невідомим нам зображенням.

До другого тому «Lwowianina» за 1837 р. Ауер літографував¹ шість малюнків. Усі вони вміщені на окремих аркушах: 1) «**Атаназій Шептицький митрополит червоної Русі**» (літографував К. Ауер) (між с. 44 і 45); 2) «**Монастир і Костьол В. В. Бенедиктинок у Львові у 1837 р. / Ясно Вельможній Найпревелебнішій Ксені Кун (Kuhn) / Настоятельці цього закону, на знак високої поваги / Присвячує Людвік Зелінський**»² (між с. 50 і 51); 3) краєвид із замком на горі: «**Мельштин – колись садиба славних Спіцімірів на пограниччі Тарнівської округи**» до однойменного твору Жеготи Паулі (підпис «*Auer lit*») між с. 36 і 37); 4) «**Петро Корчак Коморовський...**» (підпис «*Auer lit*») (між с. 31 і 32); 5) «**Адам Ігнатій Корчак Коморовський...**» (підпис «*Auer lit*») (між с. 32 і 33); 6) «**Всжинковий бенкет у Кракові 1363 р.**» (підпис «*Auer lit*») (між с. 32 і 33) [28].

Третій том «Lwowianina» (1838) оздоблюють чотири виконані на окремих аркушах літографії: 1) «**Новий театр графа Станіслава Габданк Скарбка**». Ілюстрація до однойменної статті без під-

¹ У списку об'єктів («Wykaz przedmiotów») до цього тому зазначено, що він їх рисував.

² У деяких примірниках часопису вклено літографію без присвяти.

пису автора, очевидно, Л. Зелінського. Великого розміру, складена утричі і без підпису, але, без сумніву, рисував і літографував її Ауер. Літографія добре відома, продавалася розфарбована окремо. За публікацією у часописі можемо її точно датувати 1838 роком (перед титульною першою сторінкою) [29]; 2) «**Марія, або Гертруда з графів Корчаків Коморовських Потоцька**» – до однойменного твору без зазначення автора, ймовірно, авторства Л. Зелінського. За стилістикою зображення – дуже подібна до згаданої літографії К. Ауера «Марина Мнішек» (1837 р.). Очевидно, і її можемо приписати К. Ауеру (між с. 8 і 9); 3) «**Староста Каньовський**» як ілюстрація до однойменної статті, авторства, очевидно, Л. Зелінського. Літографію теж приписуємо К. Ауеру (між с. 12 і 13); 4) «**Склея у Лисинецькому бору**» – ілюстрація до однойменної статті без підпису, авторства, ймовірно, Л. Зелінського). Літографія без підпису. За манерою виконання її можна вважати роботою К. Ауера, а за публікацією – точно датувати 1838 роком (між с. 18 і 19). Відсутність підпису К. Ауера на літографіях, виконаних для Л. Зелінського, напевно, можна пояснити певними договірними умовами з П. Піллером.

Журнал «Lwówianin» на 1839 р. переважно ілюстрував Й. Свобода, проте у ньому вміщено роботу, яку можна приписати К. Ауеру. Так, у четвертому зошиті видання, між с. 80 і 81, знаходимо зображення «**Ляшки Королівські у Золочівській окрузі¹. Масток Й. О. Ідалі з Княжат Друцьких Соколінських, Солтикової**» до статті Л. Зелінського. Зелінський, ймовірно, вибрався до Ляшок (тепер – с. Заставне Золочівського р-ну Львівської обл., неподалік Глинян) у товаристві Ауера. Зображення без підпису, але його (малюнок і літографію), без сумніву, виконав Ауер. Характерні для його манери виконання постаті людей на передньому плані. Митець наче милується працею селян, які згрібають сіно і ладують на воза,

¹ У фондах ЛННБ України ім. В. Стефаника зберігається ще одна літографія К. Ауера із зовсім відмінного малюнка, виконаного ним у Ляшках Королівських. На її передньому плані – селянка з хлопчиком, яка принесла чоловікові полуденок, у центрі – двоє селян: орач за плугом, який тягнуть кінь і корова, та погонич, що замахнувся батіжком. Далі зліва – троє селян під якоюсь господарською, з високим солом'яним дахом, будівлею. Поруч пасуться корови, які так часто трапляються на літографіях Ауера, а на задньому плані, за деревами, серед яких – високі італійські тополі, височить той-таки палацик.

а всередині, справа з-за дерев, визирає кам'яна церковка, вдалині – двоповерховий кам'яний палацик, збудований в часи Яна III Собеського, який постраждав у часи Першої світової війни і був розібраний після Другої світової.

У другому зошиті «Lwowianina» на 1940 р., на окремії вклейці, вміщено літографію зі старого малюнка «**DIMITR. MARYNA. MNISZEK. 1605**»¹ [30, s. 32–33].

К. Ауер. Портрет Марини Мнішек. З фондів ЛННБ України ім. В. Стефаніка

Високий рівень її виконання дозволяє припустити, що автором літографії був К. Ауер (хоча її міг виконати і Й. Свобода). Такого ж високого рівня виконання дві літографії вклеєно у третьому зошиті – «**Станіслав Ян Яблоновський, Восвода Руський Каштелян Краківс[ький] Гетьман В. Кор.**» і «**Ольга**» – як ілюстрації до оповідання Л. Зелінського «Сирітка» [30, s. 56–57].

Восени 1841 р. Л. Зелінський побував у містечку Наролі й маєтку в с. Любича Королівська, який незабаром і придбав. Їздив

туди кілька разів, беручи із собою для замальовок К. Ауера. Результатом поїздки стала публікація у другому і третьому зошитах «Lwowianina» за 1842 р. [41; 42]. Між 50 і 51 сторінками другого зошита вклеєно дві літографії. Обидві без підписів, але першу з них, «**Нароль містечко у Жовківській окрузі. Маєток Й. В. Тадеуша Графа Лося**» [32, s. 50–51]², за характерними ознаками ідентифікуємо як роботу К. Ауера.

¹ В Інституті досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаніка зберігається така ж літографія (№ 1967), але з пояснювальним текстом французькою мовою і посиланням угорі на «Rozmaitości Polskie», де вона у 1842 р. була опублікована.

² Друга літографія – «Палац Гр[афа] Лося в Наролі» – внизу справа на зображенні містить стертий підпис Й. Свободи (?). У деяких примірниках «Lwowianina» ця літографія розміщена першою, а обидві – між с. 44 і 45.

Співпраця К. Ауера із Л. Зелінським тривала до кінця виходу часопису. В кінці четвертого зошита видання за 1842 р., на окремій вклейці, – літографія без підпису «Владислав III король польський. В[еликий] К[нязь] Л[итовський] загинув під Варною 11 листопада 1444 р.»¹, яку теж виконав К. Ауер, оскільки за технікою виконання вона подібна до підписаної Ауером літографії «Адам Дембно Тимкевич Чайковський. Маршалок двору в обозах Й[ого] К[оролівської] М[илості] Зигмунта III / поляг під Цецорою дня 7 жовтня 1620 р.». Сьомий, восьмий і дев'ятий зошити часопису за 1842 р. послідовно на окремих аркушах завершують невідомі літографії: «Samuel de Głowno Głowiński / Episkopus Nabebronensis Suffraganus Leopold. / Obijt Leopold. Die 14. Septem. 1776», «Казимир III великий Король Польський від 1333 р. до 1370 р. панував літ 37 жив літ 60» і «Краєвид замку в Грабошицях / Графів Солтиків» [32], які теж, ймовірно, виконав К. Ауер. Особливо гарна й властива творчому почерку Ауера остання. У центрі зображення, на горбку, височить двоповерховий ренесансний палац (як залишок колишнього шляхетського оборонного двору XVI ст.), перед яким, мабуть, господар, скинувши капелюха, вітає гостя, що скаче на коні перед містком. Зусібіч палац оточений парком, серед якого виділяються модні в той час стрункі італійські тополі, алея з яких веде до костьолика вдалині. На передньому плані розкинулись квітучі кущі троянд, а неподалік містка, під деревом, зосереджено працює художник; тут Ауер, очевидно, зобразив себе.

*Kloster i Kosciół W. Benedyktynski w Lwowie w r. 1837
Lwowie Wielmożny Wypromiowany i Wypromiowany Antoni Szucha
Wielmożny tego szkola, w smaku romantycznego romantyzmu
Wielmożny Szucha, Szucha.*

К. Ауер. Костел Бенедиктинок у Львові.
Люстрація, «Lwowianin», 1837 р., т. II

¹ В Інституті досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів ЛННБ України ім. В. Стефаніка зберігаються олівецький ескіз (№ 1105) цієї літографії, з коментарем таким, як і в «Lwowianin'і» (очевидно, рукою Л. Зелінського), і датований 5 квітня 1842 р. (іншим почерком), який приписується К. Ауеру, а також сама літографія (№ 1106).

Як зауважила С. Король, «успіх літографіям К. Ауера забезпечували їхня легкість і впевненість виконання, точність і влучність характеристики архітектурних і стафажних мотивів... художник вибудовує глибину засобами скорочених у перспективі архітектурних форм і людських фігур. Не володіючи особливим багатством тональних і фактурних відношень штриха, автор робить акцент на його точності і лаконічності. Найслабшими, з технічної точки зору, у композиціях К. Ауера залишаються фрагменти зелені» [8, с. 104].

Десятий (с. 297–320) й одинадцятий, останній (с. 321–344), зошити часопису за 1842 р. завершують підписані К. Ауером літографії «**Болеслав хоробрий / Король Польщі народ[ився] 967 р., помер 1025 р., панував літ 33**» і «**Казимир Ягайлончик / Король Польщі В[еликий] К[нязь] Л[итовський] народ[ився] 1427 р., помер 1492 р.**» (підпис «*Auer*») [32].

У додатку публікуємо один лист А. Томашевського, вісім листів К. Ауера і один лист Й. Свободи. За обсягом листи досить короткі, в усіх йдеться про грошові справи. В одному з недатованих листів (від 1837 р. –?) згадується дружина Ауера, яка збиралася їхати до Золочева. Можливо, вона походила із Золочівщини, оскільки й сам Ауер часто туди навідувався – усі свої літографії місцевостей Золочівської округи (як і Львова) він виконував за власними малюнками. Тексти листів подаємо як мовою оригіналу, так і в перекладі українською мовою.

Висновки. Огляд ілюстративного матеріалу часопису «*Lwowianin*» у контексті біографії видавця Людвіка Зелінського, біографічних і творчих, аж ніяк не повних, відомостей про залучених ним до праці митців-літографів дає змогу окреслити рівень їх творчої активності у виданні. У початковий період – період становлення часопису (перше півріччя 1835 р.) – рівень художнього оформлення «*Lwowianina*» не був високим. Того року до праці у виданні були залучені художник невисокого рівня Е. Штольц і художник-аматор А. Томашевський. Для часопису Е. Штольц виконав дві літографії і, що особливо характерно для нього і зовсім не притаманне іншим оформлювачам часопису, вісім дереворитів (ксилографій), відроджуючи таким чином стару техніку різання у дереві, яку в поліграфії тоді вже майже не використовували¹. Філіп Ребігер спів-

¹ Ксилографіями оздоблювали британський «*The Penny Magazine*».

працював із часописом ще перед своїм вступом до Віденської академії образотворчих мистецтв (1837 р.). Двадцять дві ілюстрації він подав для часопису у 1835 р. і тільки одну – у 1836 р. Саме літографій роботи самоука А. Томашевського, які він подавав до часопису впродовж 1835–1837 рр., «Lwowianin» містить найбільше. Серед 96 ілюстрацій за весь час видання часопису лише підписаних літографій Томашевського знаходимо більше тридцяти. Чотири літографії для «Lwowianina» виконав Т. Жихович (1836 р.) і дві – А. Нігроні (1837 р.). До співпраці в часописі 1839 р. Л. Зелінський запросив відомого фахового художника й літографа Йозефа Свободу, який ілюстрував «Lwowianina» в останній рік його виходу і загалом виконав, як ми нарахували, тридцять чотири літографії. Проте митцем найвищого рівня (серед літографів, залучених Л. Зелінським до співпраці) був К. Ауер, який вже у 1836 р. виконував замовлення для Л. Зелінського. Дуже ймовірно, що саме він, а не П. Піллер, став першим працедавцем для К. Ауера, запросивши його до Львова. Упродовж 1836–1842 рр., за нашими підрахунками, Ауер був автором двадцяти семи літографій для часопису, тобто більшу кількість ілюстрацій для цього видання виконав лише А. Томашевський, хоча в подальшому для оформлення останніх випусків журналу Л. Зелінський надавав перевагу саме К. Ауеру.

Подяки. Прочитання, переклад листів, писаних німецькою мовою, та їх верифікація щодо мовної коректності належать Галині Сварник, за що висловлюємо їй щирі слова вдячності.

1. Архів Гусаревських. Кореспонденція. Ч. 1. Листи різних осіб, в основному до Алексія, Адольфа і Гелени Гусаревських. XVIII–XIX ст. *ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукописів*. Ф. 5. Спр. 5755. 388 с.
2. Белецкий П. Украинская портретная живопись XVII–XVIII вв. Ленинград: Искусство, 1981. 258 с.
3. Введенський О. Львів і Галичина у літографіях Карла Ауера. Львів, 2012. 96 с.
4. Вишня. Замки та храми України. URL: <https://castles.com.ua/visnia.html>. (дата звернення: 25.06.2020).
5. Донесення, листи, звіти та інші документи таємного діловодства Президіяльного відділу за 1832 рік. *Центральний державний історичний архів України у Львові (далі – ЦДАУ, м. Львів)*. Ф. 146. Оп. 6. Спр. 484. Фасц. 38. Арк. 142–316.

6. Зелінський Л. Листування 1836–1837 рр. різних адресатів. Автографи. Мова пол., нім., 179 лл. *ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукописів*. Ф. 52 (Людвік Зелінський). Оп. 1. Спр. 2. 363 арк.
7. Зелінський Л. Листування 1836–1837 рр. Переважно листи до Л. Зелінського як ред.-видавця часопису «Lwowianin», головнo у генеалогічних і геральдичних справах. 189+53 лл. *ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукописів*. Ф. 52 (Людвік Зелінський). Спр. 2а. 430 арк.
8. Король С. Традиція вестити у львівських топографічних краєвидах першої половини ХІХ ст. *Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтва*. Харків, 2006. № 6. С. 96–106.
9. Купчинська Л. Студенти Віденської академії образотворчих мистецтв – уродженці Львова 1775–1895 років. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2017. Вип. 32. С. 58–71.
10. Купчинська Л. Художники віденської мистецької школи у театральнoму житті Львова кінця ХVІІІ – першої половини ХІХ століть. *Народознавчі зошити*. Львів, 2018. № 5(143). С. 1255–1267.
11. Купчинська Л. Юрій Глоговський і львівська ратуша. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*: зб. наук. пр. Львів, 2018. Вип. 10(26). С. 478–497.
12. Матковський І. Д-р Казимир граф Шептицький – отець Климентій: польський аристократ, український ієромонах, Екзарх Росії та Сибіру, Архимандрит Студитів, Праведник народів світу, блаженний Католицької Церкви (1869–1951): біографія. Львів, 2019. 664 с., іл.
13. Метрична книга с. Пеняки (пов. Золочів), 1816–1823 рр. *ЦДІАУ, м. Львів*. Ф. 618. Оп. 2. Спр. 402. Арк. 11 зв., 20 зв., 34–35, 42 зв.
14. Письма кь М. П. Погодину изъ славянских земель (1835–1861). Москва, 1879. Вип. 1-й. Письма О. М. Бодянского съ предисловіемъ и примѣчаниями Нила Попова. ХVІІІ, 752 с.
15. Семенюк С. Історія українського народу. Львів, 2019. 608 с.
16. *Студинський К.* Львівська духовна семинарія в часах Маркіяна Шашкевича (1829–1943). Львів, 1916. С. ССLХ, 416.
17. Auer Karol. *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających: malarze, rzeźbiarze, graficy*. Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, 1971. Т. 1 (А–С). S. 44.
18. Bartoszewicz K. Malarze i rytownicy lwowscy w roku 1849. *Tygodnik Ilustrowany*. 1913. 22 list. (№ 47). S. 923–925.
19. Charewiczowa L. Historiografia i miłosnictwo Lwowa. Lwów, 1938. 292 s.
20. Czepiele. *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*. Warszawa, 1880. Т. I. 960 s.
21. Fredro A. Trzy po trzy: pamiętniki z epoki napoleońskiej. Warszawa; Lublin; Łódź; Kraków, [1917]. 229 s.

22. Grajewski L. Bibliografia Ilustracji w czasopisach polskich XIX i pocz. XX w. (do 1918 r.). Warszawa, 1972. 553, [3] s.
23. Jabłonowski L. Pamiętniki. Kraków, [1962]. 438 s.
24. *Kraszewski J. I.* Ikonoteka. Zbiór notat o sztuce i artystach w Polsce, przez J. I. Kraszewskiego. Wilno, 1858. S. 25–26. URL: https://books.google.com.ua/books?id=f9ZbAAAACAAJ&pg=PA26&dq=Auer+rytownnik&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwjyvp_IruXpAhUyyaYKHeKcDtYQ6AEIO-zAC#v=onepage&q=Auer%20rytownnik&f=false. (дата звернення: 03.06.2020).
25. Ludwik Zieliński [nekrolog]. *Dziennik Polski*. Lwów, 1873. 16 kwiet. Nr 90. 4 s.
26. Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości wydawany przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, [1836]. T. 3–4. S. b. p.–0–132.
27. Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości. Wydawany przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, [1837]. T. I (5). S. b. p.–0–72.
28. Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości. Wydawany przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, 1837. T. II (6). S. 72.
29. Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości. Wydawany przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, [1838]. T. III (7). S. 1.
30. Lwowianin przeznaczony krajowym i użytecznym wiadomościom wydany w połączeniu prac miłośników nauk przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, 1840. 288 s.
31. Lwowianin przeznaczony krajowym i użytecznym wiadomościom wydany w połączeniu prac miłośników nauk przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, 1841. 292 s.
32. Lwowianin przeznaczony krajowym i użytecznym wiadomościom wydany w połączeniu prac miłośników nauk przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, 1842. 344 s.
33. Mańkowski T. Lwow przez lata osiemdziesięciu w współczesnych litografjach zakładów Pillera. Lwów, 1928. XII, 3 s., 8 s., 27 il.
34. Nigroni von Riesenbach Adolf. *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy*. Warszawa, 1998. T. 6 (N–Pc)/ pod red. K. Mikockiej-Rachubowej i M. Biernackiej. S. 89–90.
35. Opalek M. Litografia lwowska 1822–1860. Wrocław; Kraków, 1958. 107, [1] s., il.
36. Pizun Z., Gawryś R. Miasteczko Lubycza Królewska w czasach prywatnych Właścicieli (1787–1939). URL: <https://www.historiaregionu.org/lubycza-i-jej-wlasciciele-xix-xx-wi>. (дата звернення: 05.06.2020).
37. Rübiger Phillip (Filip). *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy*. Warszawa, 2007. T. 8 (Po–Ri). S. 161.

38. Spis osób we Lwowie zmarłych, a w dniach następujących zameldowanych. Od 22. do 28. lutego 1859. *Amtsblatt zur Lemberger Zeitung = Dziennik Urzędowy do Gazety Lwowskiej*. 1859. 10 marca (No 56). S. 241–246.
39. Walker Alan. Franz Liszt. Vol. 3. The Final Years (1861–1883). Cornell University Press. Ithaca, New York, 1997. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=beP86q3iO6MC&pg=PA171&lpg=PA171&dq=sabina+Łopuszańska&source=bl&ots=M-7V5QPCOj&sig=ACfU3U2wEuLnewfqiiOK9a03O2bsPIUISg&hl=uk&sa=X&ved=2ahUKEwjJ8n639bpA-hUqyKYKHbKcDhkQ6AEwAHoECAUQAQ#v=onepage&q=sabina+Łopuszańska&f=false>. (data звернення: 22.05.2020).
40. Zbiór pism różnych autorów, wydawany przez Ludwika Zielińskiego. Lwów, 1835. Zesz. 26. S. 215–222.
41. Zieliński L. Narol – Lubycza – Rawa – Żółkiew. Dnia 10. Października 1841. *Lwowianin przeznaczony krajowym i zagranicznym wiadomościom, wydany w połączeniu prac miłośników nauk*. Lwów, 1842. Zesz. 2. S. 45–51.
42. Zieliński L. Narol – Lubycza – Rawa – Żółkiew. Dnia 10. Października 1841. *Lwowianin przeznaczony krajowym i zagranicznym wiadomościom, wydany w połączeniu prac miłośników nauk*. Lwów, 1842. Zesz. 3. S. 79–86.
43. [Zieliński L.] Zieliński herbu Ciołek. *Herbarz polski ks. Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza*. Lipsk, 1845. T. 10. S. 499–504.
44. Zieliński W. K. Wspomnienie (pamięci Jana Lama). *Kłosy: czasopismo Illustrowane Tygodniowe*. Warszawa, 1886. 14(26) sierp. (№ 1104). S. 132–134.

References

1. Arkhiv Husarevskykh. Korespondentsiia. Ch. 1. Lysty riznykh osib, v osnovnomu do Aleksii, Adolfa i Heleny Husarevskykh. XVIII–XIX st., 388 p. [Gusarevsky Archive. Correspondence. Part 1. Letters from various persons, mainly to Alexei, Adolf and Helena Gusarevsky. XVIII–XIX centuries, 388 p.], *LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka, vid. rukopysiv*, f. 5, spr. 5755. (in Pol, Germ., Fr.).
2. Beletskyi, P. (1981). Ukraynskaia portretnaia zhyvopys XVII–XVIII vv. [Ukrainian portrait painting of the 17th–18th centuries], *Lenynhrad: Yskusstvo*, 258 s. (in Rus.).
3. Vvedenskyi, O. (2012). Lviv i Halychyna u liohrafiakh Karla Auera [Lviv and Galicia in the lithographs of Karl Auer], Lviv, 96 s. (in Ukr.).

4. Vyshnia, Zamky ta khramy Ukrainy [Vyshnia. Castles and temples of Ukraine]. Retrieved from <https://castles.com.ua/visnia.html>. (data zvernennia: 25.06.2020). (in Ukr.).
5. Donesennia, lysty, zvyty ta inshi dokumenty taiemnoho dilovodstva Prezydiiialnoho viddilu za 1832 rik, fol. 142–316 [Reports, letters, reports and other documents of the secret records of the Presidium Department for 1832, sh. 142–316], *Tsentralnyi derzhavnyi istorychnyi arkhiv Ukrainy u Lvovi (dali – TsDIAU, m. Lviv)*, f. 146, op. 6, spr. 484, fasts. 38. (in Pol, Germ.).
6. Zelynskiy, L. Lystuvannia 1836–1837 rr. riznykh adresativ [Correspondence of 1836–1837 of various addressees]. Avtohrafiy. Mova pol., nim., 179 ll., 363 fol., *LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka, vid. rukopysiv*, f. 52 (Liudvik Zelynskiy), op. 1, spr. 2. (in Pol., Germ., Fr.).
7. Zelynskiy, L. Lystuvannia 1836–1837 rr. Pervazhno lysty do L. Zelinskoho yak red.-vydavtsia chasopysu «Lwowianin», holovno u henealohichnykh i heraldychnykh spravakh [Correspondence of 1836–1837. Mostly letters to L. Zelinsky as the editor-publisher of the magazine «Lwowianin», mainly in genealogical and heraldic matters.]. 189+53 ll., 430 fol., *LNNB Ukrainy im. V. Stefanyka, vid. rukopysiv*, f. 52 (Liudvik Zelynskiy), spr. 2a. (in Pol, Germ., Fr.).
8. Korol, S. (2006). Tradytsiia veduty u lvivskykh topohrafichnykh kraiev'y-dakh pershoi polovyny XIX st. [The tradition of *veduta* in Lviv topographic landscapes of the first half of the XIX century.], *Visnyk kharkivskoi derzhavnoi akademii dyzainu i mystetstva*, Kharkiv, no. 6, s. 96–106. (in Ukr.).
9. Kupchynska, L. (2017). Studenty Videnskoï akademii obrazotvorchykh mystetstv – urodzhentsi Lvova 1775–1895 rokiv [Students of the Vienna Academy of Fine Arts - natives of Lviv 1775–1895], *Visnyk Lvivskoi natsionalnoi akademii mystetstv*, Lviv, vyp. 32, s. 58–71. (in Ukr.).
10. Kupchynska, L. (2018). Khudozhnyky videnskoï mystetskoi shkoly u teatralnomu zhytti Lvova kintsia XVIII – pershoi polovyny XIX stolit [Artists of the Viennese Art School in the theatrical life of Lviv at the end of the XVIII – first half of the XIX centuries], *Narodoznavchi zoshyty*, Lviv, no. 5(143), s. 1255–1267. (in Ukr.).
11. Kupchynska, L. (2018). Yurii Glogovskiy i lvivska ratusha [Yuriy Glogovsky and Lviv City Hall.], *Zapysky Lvivskoi natsionalnoi naukovoï biblioteky Ukrainy imeni V. Stefanyka: zbirnyk naukovykh prats*, Lviv, vyp. 10(26), s. 478–497. (in Ukr.).
12. Matkovskiy, I. (2019). D-r Kazymyr hraf Sheptytskyi – otets Klymentii: polskiy arystokrat, ukraïnskyi ieromonakh, Ekzarkh Rosii ta Sybiru,

- Arkhymandryt Studytiv, Pravednyk narodiv svitu, blazhennyi Katolytskoi Tserkvy (1869–1951): biohrafiiia [Dr. Casimir Count Sheptytsky – Father Clement: Polish aristocrat, Ukrainian hieromonk, Exarch of Russia and Siberia, Archimandrite of the Studites, Righteous Among the Nations, Blessed of the Catholic Church (1869–1951): biography], Lviv, 664 s., il. (in Ukr.).
13. Metrychna knyha s. Peniaky (pov. Zolochiv) [Metric book of Penyaki village (Zolochiv district)], 1816–1823 rr., fol. 11 zv., 20 zv., 34, 35, 42 zv., *TsDIAU, m. Lviv*, f. 618, op. 2, spr. 402. (in Lat.).
 14. Popov, N. (1879). Pysma k M. P. Pohodynu yz slavianskykh zemel (1835–1861) [Letters to M.P. Pogodin from the Slavic lands (1835–1861)], Moskva, vyp. 1: Pysma O. M. Bodianskaho s predysloviiem y prymychanyamy Nyla Popova, XVIII, 752 s. (in Rus.).
 15. Semeniuk, S. (2019). Istoriiia ukrainskoho narodu [History of the Ukrainian people], Lviv, 608 s. (in Ukr.).
 16. Studynskyi, K. (1916). Lvivska dukhovna semynaria v chasakh Markiiiana Shashkevycha (1829–1943) [Lviv Theological Seminary in the Time of Markiiyan Shashkevych (1829–1943)], Lviv, s. SSLX, 416. (in Ukr.).
 17. (1971). Auer Karol, *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających: malarze, rzeźbiarze, graficy*, Wrocław; Warszawa; Kraków; Gdańsk, t. 1: A–C, s. 44. (in Pol.).
 18. Bartoszewicz, K. (1913). Malarze i rytownicy lwowscy w roku 1849 [Lviv painters and engravers in 1849], *Tygodnik Ilustrowany*, 22 list. (no. 47), s. 923–925. (in Pol.).
 19. Charewiczowa, L. (1880). Historiografia i miłosnictwo Lwowa [Historiography and admiration for Lviv], Lwów, 1938, 292 s. (in Pol.).
 20. (1880). Czepiele, *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich*, Warszawa, t. I, 960 s. (in Pol.).
 21. Fredro, A. ([1917]). Trzy po trzy: pamiętniki z epoki napoleońskiej [Three by three: diaries of the Napoleonic era.], Warszawa; Lublin; Łódź; Kraków, 229 s. (in Pol.).
 22. Grajewski, L. (1972). Bibliografia Ilustracji w czasopisach polskich XIX i pocz. XX w. (do 1918 r.) [Bibliography of Illustrations in Polish periodicals from the 19th and of beginning of XX century (until 1918)], Warszawa, 553, [3] s. (in Pol.).
 23. Jabłonowski, L. ([1962]). Pamiętniki [Diaries], Kraków, 438 s. (in Pol.).
 24. Kraszewski, J. I. (1858). Ikonoteka. Zbiór notat o sztuce i artystach w Polsce [Iconotheque. A collection of notes on art and artists in Poland], przez J. I. Kraszewskiego, Wilno [by J. I. Kraszewski, Vilnius], s. 25–26. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=f9ZbAAAAcA->

- AJ&pg=PA26&dq=Auer+rytownik&hl=uk&sa=X&ved=0ahUKEwjyvp_IruXpAhUyyaYKHeKcDtYQ6AEIOzAC#v=onepage&q=Auer%20rytownik&f=false. (data zwrócenia: 03.06.2020). (in Pol.).
25. (1873). Ludwik Zieliński [nekrolog], *Dziennik Polski*, Lwów, 16 kwiet. (nr 90), 4 s. (in Pol.).
 26. ([1836]). Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości [(A Lviv citizen, i.e. a collection of necessary and useful information)], wydawany przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, t. 3-4, s. b.p.-0-132. (in Pol.).
 27. ([1837]). Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości [(A citizen of Lviv, that is: a collection of necessary and useful information)], wydawany przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, t. 1(5), s. b.p.-0-72. (in Pol.).
 28. (1837). Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości [A Lviv citizen, i.e. a collection of necessary and useful information], wydawany przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, t. 2(6), s. 72. (in Pol.).
 29. ([1838]). Lwowianin, czyli zbiór potrzebnych i użytecznych wiadomości [A Lviv citizen, i.e. a collection of necessary and useful information], wydawany przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, t. III(7), s. 1. (in Pol.).
 30. (1840). Lwowianin przeznaczony krajowym i użytecznym wiadomościom [A Lviv citizen intended for national and useful news], wydany w połączeniu prac miłośników nauk przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, 288 s. (in Pol.).
 31. (1841). Lwowianin przeznaczony krajowym i użytecznym wiadomościom [A Lviv citizen intended for national and useful news], wydany w połączeniu prac miłośników nauk przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, 292 s. (in Pol.).
 32. (1842). Lwowianin przeznaczony krajowym i użytecznym wiadomościom [A Lviv citizen intended for national and useful news], wydany w połączeniu prac miłośników nauk przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, s. 344. (in Pol.).
 33. Mańkowski, T. (1928). Lwow przez lata osiemdziesiątych w współczesnych litografiach zakładów Pillera [Lviv for the eighties in modern lithographs of the Piller plant], Lwów, XII, 3, 8 s.; 27 il. (in Pol.).
 34. (1998). Nigroni von Riesenbach Adolf, *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy*, Warszawa, t. 6 (N-Pc), pod red. K. Mikockiej-Rachubowej i M. Bierackiej, s. 89–90. (in Pol.).
 35. Opalek, M. (1958). Litografia lwowska 1822–1860 [Lviv lithograph 1822–1860], Wrocław; Kraków, 107, [1] s., il. (in Pol.).

36. Pizun, Z., Gawryś, R. Miasteczko Lubycza Królewska w czasach prywatnych Właścicieli (1787–1939) [The town of Lubycza Królewska in the times of private owners (1787–1939)]. Retrieved from <https://www.historiaregionu.org/lubycza-i-jej-wlasciciele-xix-xx-wi>. (data zvernennia: 05.06.2020). (in Pol.).
37. (2007). Rübiger Phillip (Filip), *Słownik artystów polskich i obcych w Polsce działających (zmarłych przed 1966 r.): malarze, rzeźbiarze, graficy*, Warszawa, t. 8 (Po–Ri), s. 161. (in Pol.).
38. (1859). Spis osób we Lwowie zmarłych, a w dniach następujących zameldowanych. Od 22. do 28. lutego 1859 [A list of people deceased in Lviv, and registered on the following days. From February 22 to February 28, 1859], *Amtsblatt zur Lemberger Zeitung = Dziennik Urzędowy do Gazety Lwowskiej*, 10 marca (no 56), s. 241–246. (in Pol.).
39. Walker, Alan. (1997). Franz Liszt, Volume three. The Final Years (1861–1883). Cornell University Press. Ithaca, New York. Retrieved from <https://books.google.com.ua/books?id=beP86q3iO6MC&pg=PA171&lp-g=PA171&dq=sabina+Łopuszańska&source=bl&ots=M-7V5QPCO-j&sig=ACfU3U2wEuLnewfqiiOK9a03O2bsPIU1Sg&hl=uk&sa=X-&ved=2ahUKEwjIj8n639bpAhUqyKYKHbKcDhkQ6AEwAHoECAU-QAQ#v=onepage&q=sabina Łopuszańska&f=false>. (data zvernennia: 22.05. 2020). (in Eng.).
40. (1835). Zbiór pism różnych autorów [Collection of writings by various authors], wydawany przez Ludwika Zielińskiego, Lwów, zes. 26, s. 215–222. (in Pol.).
41. Zieliński, L. (1842). Narol – Lubycza – Rawa – Żółkiew / Skręślił Ludwik Zieliński. Dnia 10. Października 1841 [Narol – Lubycza – Rawa – Żółkiew / Written by Ludwik Zieliński. On October 10, 1841], *Lwowianin przeznaczony krajowym i zagranicznym wiadomościom*, wydany w połączeniu prac miłośników nauk, Lwów, zes. 2, s. 45–51. (in Pol.).
42. Zieliński, L. (1842). Narol – Lubycza – Rawa – Żółkiew / Skręślił Ludwik Zieliński. Dnia 10. Października 1841 [Narol – Lubycza – Rawa – Żółkiew / Written by Ludwik Zieliński. On October 10, 1841], *Lwowianin przeznaczony krajowym i zagranicznym wiadomościom*, wydany w połączeniu prac miłośników nauk, Lwów, zes. 3, s. 79–86. (in Pol.).
43. [Zieliński, L.]. (1845). Zieliński herbu Ciołek, *Herbarz polski ks. Kaspra Niesieckiego powiększony dodatkami z późniejszych autorów, rękopismów, dowodów urzędowych i wydany przez Jana Nep. Bobrowicza*, Lipsk, t. 10, s. 499–504. (in Pol.).
44. Zieliński, W. K. (1886). Wspomnienie (pamięci Jana Lama) [Memory (in memory of Jan Lam)], *Kłosy. Czasopismo Ilustrowane Tygodniowe*, Warszawa, 14(26) Sierp. (no 1104), s. 132–134. (in Pol.).

1

Лист А. Томашевського
[Без дати]

Panie Dobrodzieju!

Chorując na nogę, bo mi od natarcia była mocno spuchła, przez kilka dni z domu wyjść nie będę mógł; używam więc czas ten do wyborczego wykonania ryciny Pańskiej. Konieczne wydatki przez kilka te dni, nasuwające się, pomuszają mię abym żądał pare ryńskich od Pana; nic Pan przez to nie straci, ja zaś żyć muszę, bo w tem to razie z traktyerni obiad przynosić każe, aby chodzenia oszczędzić, i prędzey wyzdrowić. – Proszę bydz u mnie, a za pewniam że praca moja bardzo się podoba. –

Oddawca jest mój służący, któren posłane pieniedzy mnie przyniesie.

A. Tomaszewski

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 255.

2

Лист К. Ауера
19 листопада 1836, Львів

S[eine]r Wohlgeboren
 Des Herrn Herrn
 v[on] Zieliński
 Hier

Wohlgeborner Herr v[on] Zieliński!

Vergeben Sie daß ich mir die Freiheit nehme, Sie mit einer Bitte zu belästigen. Ich habe heute eine dringende unerläßliche Zahlung von 12 fr C. Mz.¹ Um mir dieses Geld nicht mit hohen Prozenten von wucherischen Juden nehmen zu müsten, wollte ich Ihre Güte in Anspruch nehmen, und Sie höflichst ersuchen, ob Sie mir nicht diese 12 fr gegen Abarbeitung gefälligst vorstrecken wollten.

Ich werde gewiß stets bewusst sein Ihre Arbeiten auf das schönste zu vollenden, und jede Gelegenheit benutzen, um Ihnen meinen Dank erkennen zu geben.

Ich habe die Ehre mit vollkommenste Hoch[ach]tung mich zu zeichnen
 Euer Wohlgeboren
 bereitwilligster
 C. J. Auer

¹ C. Mz. – C[onventionelle] M[ünze] – конвенційна монета.

Lemberg am

19-te Nov[em]b[er] [1]836

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 162–162 зв., 163 зв.

Його Благородності
Пана Пана
Фон Зелінського
На місці

Благородний пане фон Зелінський!

Вибачте, що я дозволяю собі турбувати Вас проханням, сьогодні я маю термінову й неминучу оплату 12 флоринів конвенційною монетою. Щоб я не мусив брати ці гроші з високими відсотками від жидів-лихварів, я хотів скористатися Вашою добротою і найчемніше просити Вас, чи не дали б Ви мені ласкаво ці 12 флоринів щонайбільше у борг за відробіток.

Я, безумовно, весь час свідомий того, що обов'язково повинен закінчити Вашу роботу якнайкраще і скористатися кожною можливістю, щоб висловити Вам мою вдячність.

Маю честь із цілковитою повагою підписатись

Вашої Благородності
готовий до послуг
К. Й. Ауер

19 листопада 1836 р.

3

Лист К. Ауера

23 листопада 1836, Львів

Herrn
Herrn v[on] Zieliński
Wohlgeboren
Hier

Euer Wohlgeboren!

Ihre Versprechen gemäß, bin ich nocheinmal so fern, dieselben um den Betrag von 12 fr C. Mz. höflichst zu ersuchen; ich wurde mir gewiß ein solches Anliegen nie erlaubt haben, wenn ich durch Ihre zuvorkommende Güte nicht überzeugt wäre, daß wenn es Ihnen möglich ist, nicht nur meine Bitte gewehrt ist, sondern auch Ihre Gewogenheit mir dadurch nicht entzogen wird.

Mit vollkommensten Hochachtung habe die Ehre zu geherren

Euer Wohlgeboren
Ergebenster D[iene]r
C. J. Auer

Lemberg am 23/11.1836

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 160–161 зв.

Панові
Панові фон Зелінському
Благородному
На місці

Ваша Благородносте!

Відповідно до Вашої обіцянки, дозволю собі ще раз за 12 флоринів конвенційної монети найчемніше просити; я, безумовно, ніколи б не дозволив собі такого прохання, коли б я не був переконаний у вашій люб'язній доброті, якщо це Вам можливо, то не тільки моє прохання, але і Ви не позбавте мене Вашої прихильності.

З найглибшою повагою прислухаюсь до Вас

Вашої Благородності
найвідданіший слуга
К. Й. Ауер

Львів від 23/11. 1836

4

Лист К. Ауера
[1836, Львів]

Herrn
Herrn v[on] Zeliński
Wohlgeboren
Hier

Wohlgeborner Herr v[on] Zielinski!

Wie Ihnen bekannt ist, reise ich morgen mit Herrn v[on] Piller ab, jedoch hinterlaße ich meine Frau in einen großen Verlegenheit, nachdem sie Dienstag auszieht.

Sie waren so gütig mir zu versprochen, daß wenn ich mit dem ersten Stein fertig bin, Sie mir den 2-ten vorauszahlen wollen; das will ich nicht, aber um diese Gefälligkeit wurde ich Sie recht sehr ersuchen, meiner Frau bis Dienstag 12 fr C Mz vorzuschießen.

Ich werde Ihre Arbeiten bei meiner Ankunft; so sehr beschleunigen, als es nur in meinen Kräften steht, besonders nach dem ich noch etwas anderes beabsichte.

Indem ich Sie nochmals sehr dringend um diese Gefälligkeit ersuche,
zeichne mich

Euer Wohlgeboren
ergebenster D[iene]r
C. J. Auer

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 311–311 зв.

Панові
Панові фон Зелінському
Благородному
На місці

Благородний пане фон Зелінський!

Як ви знаєте, я завтра виїжджаю з паном фон Піллером, однак залишаю свою дружину у великій турботі, а вона виїде у вівторок.

Ви були настільки добрі, як пообіцяли мені, що, коли я закінчу перший камінь, Ви виплатите мені гроші і за другий наперед; я цього не хочу, проте про цю люб'язність я б дуже просив Вас, щоб моїй дружині до вівторка 12 флоринів монетою конвенційною виплатили.

Як тільки я прибуду, то пришвидшу Вашу роботу, як це тільки буде в моїх силах, особливо після того, як я ще дещо маю намір зробити.

Тим часом я ще раз дуже настійно прошу Вас про цю люб'язність, підписуюсь

Вашої Благородності
найвідданіший слуга
К. Й. Ауер

5

Лист К. Ауера
[1837, Львів]

A Monsieur
Monsieur de Zieliński
a son logis

Euer Wohlgeboren!

Mit dem Bild – „die Schweden in Lemberg,, werde ich heute fertig. Haben Sie demnach die Güte, mir das 4-te Stück „das alte Rathhaus,, noch heute zu übersenden, oder im Fall es nicht möglich, mir bekannt zu geben, wie ich heute noch dieses Bild copiren könnte, um morgen keine Zeit zu verlieren.

Auch bin ich so frei noch eine Bitte hinzuzufügen, nemlich mir noch gütigst wenigstens 2 fr C. M. vorzustrecken. Sie wissen sehr wohl, wozu jene 10 fr CM bestimmt waren, die ich von Ihnen im vorigen Monat erhielt; durch den ganzen April

beinahe habe ich an Ihren Stein gearbeitet, es darf Sie daher nicht wundern, wenn ich ganz von Geld entblößt, um nur die dringendsten Bedürfnisse zu decken, Ihre Güte wieder in Anspruch nehme.

In Erwartung einer willfährigen Antwort zeichne mich mit vollkommensten Hochachtung

Euer Wohlgeboren
bereitwilligster D[iene]r
C. J. Auer

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 312–312 зв.

Панові Панові
де Зелінському
на місці

Ваша Благородносте!

Над малюнком «шведи у Львові» я завершу роботу сьогодні. Будьте після цього такі ласкаві, мені четверте зображення «стара ратуша» переслати ще сьогодні чи в випадку неможливості мене повідомити, я все ще міг би цей малюнок скопіювати сьогодні, щоб завтра не втрачати жодного часу.

Також дозволю собі додати ще одне прохання, а саме будьте ласкаві ще дати мені наперед принаймні 2 флорини конвенційною монетою. Ви дуже добре знаєте, до чого ті 10 флоринів конвенційною монетою були визначені, які я від Вас минулого місяця отримав; упродовж майже цілого квітня я працював над Вашим каменем, не можете Ви, отже, дивуватися, що я цілком витратився з грошей, для того, щоб покрити найнагальніші потреби, знову розраховую на Вашу доброту. В очікуванні прихильної відповіді підписуюся з найглибшою повагою

Вашій Благородності
готовий до послуг
К. Й. Ауер

6

Лист К. Ауера
[1837, Львів]

A Monsieur Monsieur
Louis de Sielynski

Euer Wohlgeboren!

Würde mich sehr verbunden, wenn Sie die Gute hätten, mir 1. oder 2 fr C. M. vorstrecken zu wollen.

Mit vollkommener Hochachtung

Euer Wohlgeboren
bereitwilligster
C. J. Auer

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 313–313 зв.

Панові Панові
Луї де Зелінському

Ваша Благородносте!

Я був би дуже зобов'язаний, коли б Ви були такі добрі, 1 або 2 флорини конвенційною монетою захотіли мені позичити.

З найглибшою повагою

Вашій Благородності
готовий до послуг
К. Й. Ауер

7

Лист К. Ауера
[1837, Львів]

Herrn
Herrn v[on] Zielinski
Wohlgeboren

Euer Wohlgeboren!

Haben Sie die Gefälligkeit mir noch gütigst 1 oder 2 fr C. Mz zu leihen, da ich heute äußerst dringend Geld benöthige.

Mit Hochachtung

Ihr
bereitwilligster
C. J. Auer

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 314–314 зв.

Панові
Панові фон Зелінському
Благородному

Ваша Благородносте!

Виявіть для мене люб'язність, позичивши ще 1 або 2 флорини конвенційною монетою, оскільки я конче терміново потребую грошей.

З повагою

Ваш
готовий до послуг
К. Й. Ауер

Лист К. Ауера
[1837, Львів]

S[eine]r Wohlgeboren
 Herrn Herrn
 v[on] Zielinski
 Hier

Wohlgeborner Herr v[on] Zielinski!

Da meine Frau morgen nach Zloczow verreisen will, so wollte ich Sie ersuchen ob es Ihnen nicht möglich wäre, mir bis früh 8 Uhr 5fr C. Mnz gütigst besorgen zu wollen.

Das Bild von den Basilianern werde Ihnen morgen früh mitbringen.

Angenehm wäre es mir, Sie heute nach 7 Uhr bei H[errn] Zehn am Bierhaus zu finden, um erfahren zu können ob ich auf diese Gefälligkeit rechnen kann oder nicht.

Mit Hochachtung

Ihr beweitwilligster
 Auer

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2. Арк. 315–316 зв.

Його Благородності
 Панові Панові
 фон Зелінському
 На місці

Благородний пане фон Зелінський!

Оскільки моя дружина хоче завтра від'їхати до Золочева, я хотів би Вас просити, чи Ви б не змогли до 8-ї години ранку дістати для мене 5 флоринів конвенційною монетою.

Картину з Василями принесу з собою завтра вранці.

Мені було б приємно зустрітися з Вами сьогодні після 7-ї години в Пивному закладі пана Цена, щоб дізнатися, чи могу я розраховувати на таку люб'язність, чи ні.

З глибокою повагою

Ваш готовий до послуг
 Ауер

Лист К. Ауера
[1838, Львів]

Herrn
 Herrn v[on] Zielinski
 Wohlgeboren
 hier

Wohlgeborner Herr v[on] Zielin[s]ki!

Ist Ihnen daran gelegen, daß ich durch die Feyertage für Sie arbeite, so bitte ich verschaffen Sie mir Geld, denn ich bin in der äußersten Verlegenheit, und weiß mich an niemand andere zu wenden, als an Sie, da ich hoffe, daß Sie mich in Zukunft auch noch brauchen werden, und mich deßhalb nicht werden stocken laßen, da ich überzeugt bin, daß es, Ihnen auf mir Kleinigkeit von paar Gulden gewiß nicht ankommen wird.

Mit Achtung

Euer Wohlgeboren
 ergebenster D[iene]r
 C. J. Auer

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2а. Арк. 38.

Панові
 Панові фон Зелінському
 Благородному
 на місці

Благородний пане фон Зелінський!

Якщо Вам підходить, щоб я працював для Вас у святкові дні, то прошу, щоб Ви дістали для мене гроші, бо я є в крайніх труднощах і не знаю, до кого іншого я міг би звернутися, окрім Вас, тому я надіюся, що Вам я ще буду потрібним у майбутньому і мене через це не змусять зупинитися, тому я переконаний, що Вам, звичайно, не залежить на такій дрібниці, як пара гульденів для мене.

З повагою

Вашої Благродності
 найвідданіший слуга
 К. Й. Ауер

Лист Й. Свободи
[бл. 1838, Львів]

S[eine]r Wohlgeboren den Herrn
 Von Zelinskij
a logo

Hochschätzbarster Herr !
 Nur diesmahl lassen Sie mich nicht in
 Verlegenheit den, mir Ihnen bekannt
 sein wird, so Male ich gegenwärtig zum
 Empfang des Erzherzog die Transparente
 des Erzbischofs. Daher, wage ich die
 bitte an Sie, mir, wenn auch nicht auf
 abzug, – – – also leihen Sie mir
 so viel Sie entberer können, ich habe
 Sie vergeblich erwartet, nur bleibt
 mir keine Zeit.

Ihr
 Ergebenster
 Jozeph Swoboda

ЛННБУ. ВР. Ф. 52 (Зелінський Людвік). Спр. 2а. Арк. 230–230 зв.

Його Благородності Панові
 фон Зелінському
на місці

Найдорожчий Пане!

Тільки цього разу не залишайте мене
 у тривозі, про яку Вам відомо,
 бо я тепер маю для
 прийому ерцгерцога транспарант
 архієпископа. Тому наважуюся
 просити Вас, щоб мені, коли теж і
 з відрахуванням (частини суми), - - - позичити мені
 стільки, скільки Ви можете собі дозволити, і щоб я
 Вас даремно не очікував, бо у
 мене не залишається часу.

Ваш
 найвідданіший
 Юзеф Свобода

LUDVIK ZELINSKY AND HIS COOPERATION
WITH ILLUSTRATORS OF THE MAGAZINE
LWOWIANIN (1835–1842)

Relevance and purpose of intelligence. The constant growth of interest of both researchers and the general public in studying the formation of the so-called. local (local, narrow-regional) press, in our case – Galicia (Lviv), as well as the role of lithographers in this process, prompted us to study this initial stage of formation of the Galician press. Our task was to outline the circle of artists-collaborators of the first local Polish-language magazine *Lwowianin* in Galicia, through the prism of the biography of its publisher Ludwik Zelinsky to show the creative activity of lithographers involved in the publication of the magazine in 1835–1842.

Research methodology. The study mainly used biographical, descriptive and iconographic methods. Methods of historical source, comparative-statistical, as well as general historical methods were also used.

Conclusions. A review of the illustrative material of *Lwowianin* magazine in the context of the biography of the publisher Ludwik Zelinsky, biographical and creative, far from complete, information about the lithographers involved in his work, allows to outline the level of their creative activity in the publication. In the initial period – the period of formation of the magazine (the first half of 1835), the level of *Lwowianin* design was not high. This year, low-level artist E. Stoltz and amateur artist A. Tomashevsky were involved in the work of the magazine. What is especially characteristic of Stoltz, and not at all typical of other designers of the magazine, he created eight woodcuts (woodcuts). Philip Rebigier collaborated with the magazine even before he entered the Vienna Academy of Fine Arts (1837). It is the lithographs of A. Tomaszewski's self-taught work, which he submitted to the journal during 1835–1837, that *Lwowianin* contains the most. Two lithographs for *Lwowianin* were made by professional artists T. Zhykhovych (1836) and A. Nigroni (1837). In 1839, L. Zelinsky invited the well-known professional artist and lithographer Josef Svoboda to collaborate with the magazine. for L. Zelinsky, and it is very likely that he, not P. Piller,

became Auer's first employer, inviting him to Lviv. Only A. Tomaszewski made more illustrations for the magazine, although in the end L. Zelinsky preferred K. Auer to design the last issues of the magazine.

In the appendix we publish one letter of A. Tomaszewski, one letter of J. Svoboda and eight letters of K. Auer.

Keywords: lithographer, lithography, carving, artist, Ludwik Zelinsky, magazine, *Lwowianin*, Edward Stoltz, Teofil Zhykhovych, Adolf Nigrone, Aloysius Tomaszewski, Philip Rebiger, Josef Svoboda, Carl Auer, Peter Piller, letters, Zolochiv.

УДК 070(=161.2)(477+100)"19":[004.65:[94:01]:378(477.83-25)]

Надія КУЛЕША

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9761-2713>

кандидат філологічних наук,

старший науковий співробітник

Львівська національна

наукова бібліотека України імені В. Стефаника

(Львів, Україна)

e-mail: Nadija_Kulesha@ukr.net

«УКРАЇНСЬКА ПРЕСА В УКРАЇНІ ТА СВІТІ XIX– XX СТ.». ВЕРСІЯ ЕЛЕКТРОННА

DOI: [https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11\(29\)-12](https://doi.org/10.37222/2524-0331-2021-11(29)-12)

Висвітлено результати роботи Науково-дослідного інституту пресознавства ЛННБ України ім. В. Стефаника в аспекті дигіталізації наукової інформації. Охарактеризовано основні складові платформи електронної бази Інституту, розкрито методологію підготовки структурованої інформації для баз даних. Акцентовано предметну галузь електронної бази даних Інституту, представлено історико-бібліографічні бази даних, що є її складовими компонентами. Висвітлено етапи становлення електронних баз даних Інституту, охарактеризовано модель логічного рівня організації даних, зроблено огляд застосованих СКБД реляційного типу для бази даних реєстру української преси та СКБД ієрархічного типу, під керуванням якої